

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra sociální a kulturní antropologie

Viktoriia Kiriakulova

**Obsahová analýza mediálního obrazu ukrajinských migrantek v
nájemné práci v domácnosti**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Petra Ezzeddine, Ph.D.

Praha 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Viktoriia Kiriakulova

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí diplomové práce Mgr. Petře Ezzeddine, Ph.D. za všechny rady a pomoc, které mi byla ochotna poskytnout.

Obsah

Úvod.....	1
1. Teoretická část.....	2
1.1. Pracovní migrace Ukrajinců a Ukrajinek.....	2
1.2. Feminizace migrace.....	3
1.3. Nájemná práce v domácnosti.....	5
1.4. Transnacionální práce v domácnosti.....	7
1.5. Migrace péče.....	8
1.6. Transnacionální mateřství.....	11
2. Empirická část.....	13
2.1. Výběr vzorku.....	13
2.2. Výzkumná metoda.....	14
2.3. Analytických postup.....	15
2.4. Výzkumné otázky.....	16
2.5. Použité zdroje.....	17
3. Analytická část.....	19
3.1. „Dětem ukradli dětství a nahradili je balíky a dolary“.....	19
3.2. Ukrajinské migrantky mají podřadnou práci.....	24
3.3. Práce v domácnosti je náročná jak fyzicky, tak psychicky.....	29
3.4. Nelegální zaměstnání.....	33
Závěr.....	37
Použitá literatura a elektronické zdroje.....	39
Mediální vzorky.....	45

Abstrakt:

Tato bakalářská práce se zabývá obsahovou analýzou mediálního obrazu ukrajinských migrantek v nájemné práci v domácnosti. Práce vychází z kvalitativní obsahové analýzy článků získaných z elektronických archivů vybraných médií. Cílem práce je prozkoumat, jak jsou tyto pracovnice prezentovány v ukrajinských médiích a jaké problémy s touto tematikou souvisí. Je zjištěno, že média konstruuji tento druh práce jako náročný a nedoceněný. Celkově je mediální obraz ukrajinských pracovnic v nájemné práci v domácnosti často zkreslený a ovlivněný stereotypy, stigmatizací.

Klíčová slova: obsahová analýza, mediální obraz, ukrajinské migrantky, nájemná práce v domácnosti, pracovní migrace.

Abstract:

This bachelor's thesis focuses on the qualitative content analysis of the media image of Ukrainian migrants working as caregivers. The study is based on qualitative content analysis of articles obtained from electronic archives of selected media outlets. The aim of the thesis is to examine how these workers are presented in Ukrainian media and what issues are associated with this topic. It is found that the media construct this type of work as demanding and undervalued. Overall, the media image of Ukrainian women in domestic work is often distorted and influenced by stereotypes and stigmatization.

Keywords: content analysis, media image, Ukrainian migrants, domestic work, labor migration.

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je obsahová analýza mediálního obrazu ukrajinských migrantek v nájemné práci v domácnosti. Práce se zaměřuje na zkoumání, jak jsou ukrajinské migrantky prezentovány v ukrajinských médiích a jaké problémy a otázky jsou s touto tematikou spojeny.

Migrace pracovníků, zejména žen, je v dnešní době globálním fenoménem, který má významný dopad na společnosti a ekonomiky po celém světě. Podle statistiky, kterou uvádí Mezinárodní organizace práce (ILO), pracuje v cizích domácnostech přibližně 75,6 milionu osob, z nichž 76 % jsou ženy¹. Ukrajinské pracovnice v nájemné práci v domácnosti se staly důležitou součástí pracovní síly v mnoha zemích. Avšak jejich situace a zkušenosti jsou často předmětem různých sociálních, ekonomických a právních problémů.

Zaměstnání žen v oblasti domácí péče je považováno za „ženskou“ formu práce na rozdíl od vysoce postaveného a „mužského“ zaměstnání v oblasti produkce [Sassen 2000]. Podle Tolstokorové [2016: 45] je práce vykonávaná ženami méně hodnotná než práce vykonávaná muži. Tím se ospravedlňuje nižší mzda a horší pracovní podmínky pro ženy.

Mediální prostředí hraje významnou roli v utváření a formování veřejného vnímání a diskurzu o této problematice. Způsob, jakým jsou ukrajinské migrantky v nájemné práci v domácnosti zobrazovány v médiích, může ovlivnit jejich vnímání, postavení a možnosti v rámci společnosti. Proto je důležité provést důkladnou obsahovou analýzu mediálního obrazu těchto pracovnic, abych získala ucelený pohled na jejich reprezentaci a zjistila, jaké aspekty jsou ve veřejném diskurzu zdůrazňovány nebo zanedbávány.

¹ “Who are domestic workers.” *International labor organization*. Dostupné z: <https://www.ilo.org/global/topics/domestic-workers/who/lang--en/index.htm>. Accessed 2 Apr. 2023.

1. Teoretická část

V této části mé bakalářské práce se zaměřím na vysvětlení několika klíčových teoretických přístupů týkajících se ženské pracovní migrace a shrnuji stávající akademické znalosti související s tématem nájemních prací v domácnosti a transnacionálního mateřství.

1.1. Pracovní migrace Ukrajinců a Ukrajinek

Velkou součástí mé bakalářské práce je témata pracovní migrace. Podle Mezinárodní organizace práce je migrantem za účelem zaměstnání osoba, která migruje z jedné země do druhé s cílem být zaměstnána jinak než na vlastní účet.² Pracovní migrace může být motivována řadou faktorů, jako jsou lepší pracovní příležitosti, vyšší platové podmínky, výhodnější pracovní podmínky. Výhody pracovní migrace pro cílové země jsou posílení pracovní síly, příliv pracovních sil s různými dovednostmi a zkušenostmi, a posílení kulturní rozmanitosti [Vavrečková, Hantak 2008: 7]. Na druhé straně může také vést k problémům, jako jsou diskriminace, vykořisťování a nedostatek sociálního zabezpečení pro migranty.

Pracovní migrace z Ukrajiny se v posledních letech stala velmi běžnou. Hlavním motivem pracovní migrace zůstává snaha uspokojit materiální potřeby rodiny: výdělky na Ukrajině jsou téměř nejnižší v Evropě. Podle údajů Ukrajinského ministerstva financí k lednu 2022 byla průměrná mzda na Ukrajině 455 eur.³ Mezinárodní organizace pro migraci píše, že čtvrtina těch, kteří o migraci uvažují, ji považuje za nejlepší příležitost pro seberealizaci.⁴ Ukrajinské pracovníky přitahuje lepší mzda, pracovní podmínky a možnosti kariérního růstu. V některých zemích se také setkávají s menší nezaměstnaností a větší poptávkou po určitých pracovních profesích.

Podle Libanovové [2018: 13-14] (ukrajinská vědkyně v oblasti socioekonomie, demografie a ekonomiky práce) je nejpravděpodobnější odhad počtu Ukrajinců pracujících v zahraničí 3 miliony lidí, s tím souvisí počet osob, které na Ukrajině platí daně, rozsah neregistrované práce a možné chyby během počítání. Na tyto informace také odkazuje i Mezinárodní organizace pro migraci ve svém pátém vydání „2021 Migrace na Ukrajině: čísla a fakta“.

² "Report III (1B) Migrant Workers." International Labor Organization, June 1999, Dostupné z: www.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc87/r3-1b2.html Accessed 15 Mar. 2023.

³ Průměrná mzda na Ukrajině v eurech. Ministerstvo financí. Dostupné z: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/eur/> Accessed 15 Mar. 2023.

⁴ Migration in Ukraine facts and figures ". UN Migration. 2021. Dostupné z: https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/migration_in_ukraine_facts_and_figures_2021-eng_web-1.pdf Accessed 15 Mar. 2023.

Ukrajinská pracovní síla je obecně považována za kvalifikovanou a flexibilní, což ji činí atraktivní pro zahraniční zaměstnavatele. Podle Mezinárodní organizace pro migraci⁵ jsou hlavními zeměmi, které mají zájem o pracovníky z Ukrajiny, Polsko (baliči, krejčí, řidiči, stavitelé), Německo (pečovatelky, instalatěři, elektrikáři), Česko (průmysloví dělníci, uklízečky, svářeči, elektrikáři).

Pandemie COVID-19 měla významný dopad na pracovní migraci z Ukrajiny a dalších zemí. V průběhu pandemie byla zavedena různá omezení cestování a zaměstnávání, což vedlo k tomu, že na jaře 2020 se do vlasti podle odhadů odborníků vrátilo asi 10 % pracovníků (300-400 tisíc). Po návratu se lidé potýkali s vážnými potížemi při hledání zaměstnání, proto 70 % vysloвило přání vrátit se brzy do práce v zahraničí.⁶

Podle Tolstokorové [2012] jsou genderové specifikace charakteristické pro migrační toky z Ukrajiny. Různé pracovní podmínky pro muže a ženy a jejich zapojení do různých odvětví pracovního trhu mají vliv na migraci. Podle ukrajinského ombudsmana pro lidská práva [2003] jsou Ukrajinky nejčastěji zaměstnány jako uklízečky, hospodyně, pečovatelky pro starší lidi a děti, tovární dělnice. Ukrajinské migrantky tvoří většinu pracovní síly v Polsku (39 %), Itálii (11%) a České republice (přes 9 %) [Libanovová, Pozniak 2020: 26].

Bohužel neexistuje přesný počet, kolik Ukrajinek se rozhodlo pro pracovní migraci. Podle různých zdrojů, ženy tvoří významnou část pracovních migrantů z Ukrajiny. Podle dat z roku 2018, ženy tvořily přibližně 45% ukrajinské pracovní migrantské síly⁷.

Taky beru do úvahy, že pracovní migrace často probíhá ilegálně a že mnoho migrantů pracuje v neoficiálních pracovních podmínkách, proto může být obtížné získat přesné údaje o počtu ukrajinských žen, které za prací do zahraničí migrují.

1.2. Feminizace migrace

Dostávám se k tématu, které úzce souvisí s mou bakalářskou prací – feminizace migrace aneb jak feminismus ovlivnil výzkum migrace.

⁵ Migration in Ukraine facts and figures “. UN Migration. 2021. Dostupné z: https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd1861/files/documents/migration_in_ukraine_facts_and_figures_2021-eng_web-1.pdf Accessed 20 Mar. 2023.

⁶ Migration in Ukraine facts and figures “. UN Migration. 2021. Dostupné z: https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd1861/files/documents/migration_in_ukraine_facts_and_figures_2021-eng_web-1.pdf Accessed 20 Mar. 2023

⁷ „Migration in Ukraine facts and figures “. UN Migration. 2018. Dostupné z: https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd1861/files/documents/iom-ukraine_facts-eng_2018.pdf Accessed 20 Mar. 2023

Migrace a gender jsou velmi propojené, gender (jako sociálně konstruovaná kategorie) ovlivňuje jakým způsobem jednotlivci migrují, jaké jsou důvody jejich migrace, a jak se na ně vztahuje politika a společnost. Jak píše Szczepanikové [2006]: „Migrace hraje důležitou roli ve formování gender identity a praxe migrantů, a mění gender normy ve společnostech, které migranti opouštějí i do kterých přicházejí“.

Genderová migrace ukazuje, že muži a ženy mohou mít různé důvody a zkušenosti s migrací a mohou se setkat s různými formami diskriminace a sociálních bariér, když se snaží migraci uskutečnit.

Dříve během studií migrace byly ženy považovány za pasivní aktérky migračních proudů, které pouze následovaly své manžely či otce [Klimentová 2007]. Díky druhé vlně feministického hnutí začínají vědci od konce 70. let projevovat zájem o ženy jako o aktivní účastnice migračních toků.

Hondagneu-Sotelo [2000: 113] popisuje tři fáze feministického výzkumu ženské pracovní migrace. První fáze se jmenovala „Náprava vyloučení žen z výzkumu“ a zaměřovala se na zviditelnění žen v migračních procesech. Dříve aktivními aktéry výzkumů byli muži a ženy byly vyloučené kvůli tomu, že byly považované za příliš tradiční, kulturně vázané nebo že migrují pouze jako rodinní příslušníci za účelem sloučení rodiny. Podle Lee [Lee 1996, cit. v Boyd, Grieco 1998: 3] byly ženy v migračních výzkumech považovány za méně pravděpodobné účastníky pracovní migrace kvůli tomu, že měly nedostatek kvalifikace pro trh práce, nebo byly považovány jenom za manželky a osoby, které jsou závislé na migrujících mužích. Podle Kinga, Thomsona, Fieldinga, et al. [2004: 33-34] pohled na ženy jako na druhořadí nebo pasivní migranty vedl k čtyřem dominantním předpokladům že:

1. migrantky byly početně i společensky méně významné než migranti (muži),
2. migrace žen probíhala především v kontextu rodinné migrace,
3. ženy nebyly ekonomicky aktivní mimo domov,
4. migrující ženy byly posuzovány podle míry tradičnosti/modernosti, přičemž se předpokládalo, že jsou ve svém postavení a mobilitě pozadu, zejména ve vztahu k ženám v severní Evropě.

Druhá fáze se jmenovala „Od *ženy a migrace* po *gender a migrace*“ a probíhala v 80. letech až do začátku 90. let minulého století. Teprve po zpochybnění univerzálně sdílené „ženské zkušenosti migrace“ se pozornost soustředí na genderové role. Pozornost se posouvá

od zviditelnění žen během migrace na genderové vztahy v migraci, tímto způsobem se gender stává výchozím bodem zkoumání procesu migrace [Souralová 2010: 43]. Hlavním zaměřením této fáze bylo především zkoumání genderování vzorců a vlivu migrace na systémy genderové nerovnosti [Hondagneu-Sotelová 2000: 115]. Genderové normy a očekávání formují rozhodnutí o migraci, přičemž muži a ženy často migrují z různých důvodů a s různými výsledky. Gender jako sociální konstruktor také ovlivňuje způsob, jakým jsou migranti vnímáni a jak je s nimi zacházeno hostitelskými komunitami a úřady, přičemž ženy často zažívají větší zranitelnost a rizika, jako je vykořisťování, násilí a diskriminace [Solidar 2019].

Třetí fáze se jmenovala „Gender jako konstitutivní prvek migrace“, gender se stává nedílnou součástí migrace. V této části výzkumu je kladen důraz na to, jak je gender začleněn do každodenního života, institucionálních politických a ekonomických struktur [Hondagneu-Sotelová 2000: 117]. Jak píše Hondagneu-Sotelová [ibid.], bohužel tehdy feminismus nedokázal změnit základní koncepční rámec sociologie a zkušenosti žen nebyly ve většině imigračních studií považovány za ústřední bod. Namísto toho se často zaměřovalo na muže a jejich zkušenosti, které byly považovány za reprezentativní pro všechny migranty. Autorka také uvádí [ibid.], že gender je zřídka rozpoznáván/chápan v kontextu mocenských vztahů. V rámci výzkumu týkajícího se migrace stále není dostatečně věnována pozornost ženám jako výzkumným subjektům a genderu jako analytické kategorii.

1.3. Nájemná práce v domácnosti

Historicky byla práce v domácnosti často vykonávána ženami a stále je to v mnoha kulturách vnímáno jako „ženská práce“ [Grossman 1980: 17]. To znamená, že ženy jsou v domácnosti často zodpovědné za péči o děti, vaření, úklid, praní a další podobné úkoly, které jsou často nedocenené a neplacené. Podle ILO⁸ je práce v domácnosti jednou z nejstarších profesí na světě a zároveň i jednou z nejméně uznávaných a nejhodnotnějších prací. I přesto, že se jedná o práci, která je nutná pro chod domácnosti a pro péči o rodinu, je často přehlížena a její hodnota je podněcovaná. Nicméně i v současnosti je výskyt nájemné práce v domácnosti častější u žen než u mužů [ILO 2011]⁹. Existují různé faktory, které přispívají ke genderovému rozdílu v nájemné práci v domácnosti. Jedním z nich je tradiční rozdělení rolí v rodině, kdy jsou ženy pokládány jako hlavní zodpovědné za domácí práce a péči o

⁸ “Domestic workers.” International labor organization. Dostupné z: <https://libguides.ilo.org/domestic-workers-en> Accessed 20 Mar. 2023

⁹ “Who are domestic workers.” International labor organization. Dostupné z: <https://www.ilo.org/global/topics/domestic-workers/who/lang--en/index.htm>. Accessed 20 Mar. 2023

děti. Dalším faktorem může být genderová nerovnost na trhu práce, kdy jsou ženy více zastoupeny v nízkopříjmových a nejistých zaměstnáních a mají nižší příjmy než muži.

Podle Folbrové [1991: 469] byla práce v domácnosti historicky vnímána jako nevýznamná a neekonomická. Byla považována za „přirozenou“ a „ženskou“ práci, která by neměla být odměňována. Tento pohled však nebere v úvahu čas a úsilí, které jsou vyžadovány pro plnění této práce. Kromě toho práce v domácnosti přispívá k celkovému blahobytu rodiny a společnosti.

Práce v domácnosti je považována za reprodukční. Podle Adamsové [2022: 385] feministická studie zdůrazňuje, že kapitalismus uznává pouze jednu formu lidské práce – produkční práce, která dokáže akumulovat kapitál. Práce v domácnosti také je považovaná za neviditelnou, protože se nekoná v rámci tradičního zaměstnání a nejsou za ni vypláceny mzdy. V podstatě tato práce není viditelná pro veřejnost kvůli tomu, že se často provádí v soukromí [Ezzeddine 2014: 6]. Práce v domácnosti má významný vliv na kvalitu života rodiny a může mít vliv na zdraví a blahobyt jejích členů. Vzhledem k tomu, že ženy historicky vykonávaly největší podíl na této reprodukční práci a že právě s ženskými genderovými normami je spojená schopnost „péče“ (například schopnost poskytovat emocionální péči), neviditelnost této práce má pro ženy velmi významné důsledky [Adamsová 2022: 385].

Podle Ezzeddine a Pavelkové [2014: 6] jsou dva druhy práce v domácnosti: live-in (pracovnice žijí v domácnosti, ve které pracují): například chůvy, hospodyně a pečovatelky a live-out (pracovnice žijí mimo domácnost, ve které pracují) – například uklízečky. Tyto pracovnice mohou být zaměstnány prostřednictvím agentur nebo pracovat jako nezávislí dodavatelé práce. I když jsou ženy placeny za práci v domácnosti, kterou vykonávají pro jiné, tato práce stále není dostatečně uznávána a odměňována. Mnoho pracovnic pracuje na částečný úvazek, což znamená, že nemají přístup k důležitým zaměstnaneckým výhodám, jako jsou zdravotní pojištění nebo platové dovolené. O tomto problému také píšou Ngaiová a Petrongolová [2017: 237] ve svém článku:

„Platy pracovnic v domácnosti se liší podle vzdělání, zkušeností a kvalifikace, ale mnoho pracovnic stále pracuje na částečný úvazek nebo bez sociálního zabezpečení.“

(„Wages in domestic work vary according to education, experience, and qualifications, but many work part-time or informally without social protection.”)

Většina pracovníc v domácnosti jsou migrantky, to potvrzuje výzkum Mezinárodní organizace práce. Podle výzkumu z roku 2013 tvoří migrantky a ženy ze znevýhodněných skupin většinu pracovníc v domácnosti po celém světě¹⁰. Podle Ehrenreichové a Hochschildové [2002: 179] pracovníce v domácnosti zahrnují odhadem více než 67 milionů lidí, tímto způsobem tvoří jednu z největších skupin pracovních migrantů na světě. Tyto pracovníce často nemají přístup k ochraně práv a jsou vystaveny zneužívání ze strany svých zaměstnavatelů.

1.4. Transnacionální práce v domácnosti

Jak jsem již uvedla výše, většina žen pracujících v domácnosti jsou migrantky, takže se dostávám k dalšímu tématu, které popisuji ve své bakalářské práci. Pro současné studium migrace je také typický koncept transnacionalizace. Transnacionální migrace se týká pohybu lidí přes hranice mezi zeměmi a současně udržování sociálních, ekonomických a kulturních vazeb s původní i novou zemí [Kochetkovová 2013: 25]. Fenomén transnacionální migrace se v 21. století stává stále běžnějším díky globalizaci, pokroku v dopravní a komunikační technologii.

Transnacionální migrace je často charakterizována udržováním dvojích nebo více identit, praktikováním transnacionalismu a vytvářením transnacionálních komunit [ibid.]. Podle Hondagneu-Sotelové [1994: 18] pomocí transnacionalismu migranti propojují sociální oblasti svých zemí původu a nového bydliště do transnacionálního sociálního prostoru, který zahrnuje obě země. Tyto komunity často udržují vazby se svou původní zemí prostřednictvím činností, jako je posílání peněz domů, účast na kulturních a politických událostech a udržování vztahů s rodinou a přáteli.

Jak píše Vertovec [2007: 17] rozsah finančních toků, které generuje transnacionální migrace, je obrovský. Převody peněz od migrantů jsou podle některých odhadů největším zdrojem externího financování pro mnoho rozvojových zemí. Transnacionální komunity udržují vazby se svým domovem také prostřednictvím spolupráce s organizacemi a institucemi, které se zabývají podporou migrace a transnacionálního života. Tyto organizace a instituce poskytují migrantům různé služby a podporu, například při legalizaci pobytu, hledání práce, získávání vzdělání, získávání zdravotní péče, řešení sociálních a právních problémů. Například Vertovec uvádí [ibid., 22], že transnacionální komunity v USA udržují vazby se svými původními zeměmi církevními organizacemi, kulturními kluby, asociacemi

¹⁰ "Domestic Workers Across the World: Global and Regional Statistics and the Extent of Legal Protection." 2013. Dostupné z: www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_173363.pdf. Accessed 20 Mar. 2023

zaměřenými na podporu konkrétních komunit nebo politickými organizacemi. Tyto organizace často zajišťují různé aktivity a služby pro své členy, jako jsou například kulturní akce, pomoc s právními a administrativními záležitostmi nebo finanční podpora v nouzi. Tyto aktivity nejenže pomáhají udržovat vazby s původní zemí, ale také umožňují transnacionálním komunitám být aktivními a významnými hráči v životě svých původních zemí.

Také bych se chtěla v této části soustředit na udržování vztahů s rodinou a přáteli, studie z roku 2019 (kterou provedla skupina výzkumníků z Univerzity v Cambridge) ukázala, že mnoho migrantů v Anglii a Walesu tráví v průměru více než 40% svého volného času komunikací s rodinou a přáteli v zemi původu.¹¹

Udržování transnacionálních vztahů může být velmi náročným procesem, ale zároveň důležitým pro udržení psychického zdraví a své identity. Finanční zátěž je jedním z největších výzev, se kterými se migranti setkávají, když se snaží udržovat transnacionální vztahy. Vzhledem k vysokým nákladům na cestování a komunikaci může být pro mnoho migrantů obtížné tyto vztahy udržovat. Kromě toho může být transnacionální práce a udržování vztahů s rodinou a přáteli spojeno s výzvami, jako jsou sociální a emocionální izolace a stres. Migranti se často potýkají s nedostatkem podpory a komunikace v nové zemi a zároveň mohou mít pocit, že ztrácejí kontakt se svou rodinou a přáteli v zemi původu.¹²

Je důležité brát v úvahu genderové rozdíly v transnacionální práci a v udržování vztahů s rodinou a přáteli. To dokazuje i studie, která byla publikována v roce 2020 v časopisu „Journal of Ethnic and Migration Studies“. Tato studie poukazuje na to, že ženy migrantky jsou často odpovědné za udržování transnacionálních vztahů a finanční podporu rodiny v zemi původu [Yabiku, Glick 2020: 2271].

1.5. Migrace péče

Migrace péče skutečně zahrnuje migraci pracovníků v oblasti péče, zvláště v oblasti nájemné práce v domácnosti. Tito pracovníci migrují do jiných zemí, aby poskytovali péči o děti, starší osoby nebo lidi s postižením, kteří potřebují pomoc při každodenních aktivitách. Ukrajina se stala jednou z hlavních zemí odesílajících pracovníky v oblasti péče v Evropě, kde mnoho Ukrajinců poskytuje domácí péči v zemích jako je Polsko, Itálie a Německo.

¹¹ University of Cambridge. "Migration and families: Communicating across borders." 2019. Dostupné z: <https://www.compas.ox.ac.uk/2019/migration-and-families-communicating-across-borders/>. Accessed 6 Apr. 2023

¹² "Transnational Families and Split Lives: A Study of Separation, Loss, and Family Resilience." New York University. 2019. Dostupné z <https://steinhardt.nyu.edu/site/atagance/2019/11/steinhardt-research-spotlight-transnational-families-and-split-lives-a-study-of-separation-loss-and-family-resilience.html>. Accessed 6 Apr. 2023

Podle oficiálních statistik Mezinárodní organizace práce pracuje v cizích domácnostech po celém světě 75,6 milionů pracovníků, z nich 76,2 % jsou ženy.¹³ Ženy mají v práci v domácnosti větší zastoupení než muži, což znamená, že pro ně tato práce představuje důležitější zdroj zaměstnání.

Migrace péče se stává stále důležitějším tématem v souvislosti s rostoucí poptávkou po péči o děti a starší osoby v západních zemích, což pro migrantky znamená, že existuje mnoho pracovních příležitostí [ILO 2021]¹⁴.

Jedním z faktorů, které vedou k rostoucí poptávce po migrantech v péči, je stárnutí populace v Evropě. Podle zprávy Eurostatu z roku 2019¹⁵ se očekává, že v Evropské unii se do roku 2100 zvýší podíl obyvatel ve věku nad 65 let z 20% na 32%. Zároveň se předpokládá, že většina starších lidí bude potřebovat pomoc s běžnými činnostmi, jako je oblékání, koupání a příprava jídla. To znamená, že se poptávka po péči bude nadále zvyšovat.

Dalším faktorem, který ovlivňuje poptávku po migrantech v péči, je nedostatek pracovní síly v této oblasti. Podle zprávy Evropské komise z roku 2020¹⁶ bude v roce 2030 v EU chybět asi 4,5 milionu pracovních sil v oblasti péče, pokud se nebudou přijímat další opatření. Mnoho zemí v Evropě proto přijímá migranty v oblasti péče, aby pokryly nedostatek pracovní síly a zajistily dostupnost péče pro starší obyvatele. Podle zprávy Evropského parlamentu z roku 2019 tvoří v Německu přibližně jednu třetinu pracovníků v oblasti péče migranti¹⁷. Podobně, podle zprávy Evropského úřadu pro statistiku z roku 2021, tvoří pracovníci zahraničního původu více než polovinu pracovní síly v oblasti péče v Nizozemsku.¹⁸

Migrace péče se stává pro ekonomiky rozvinutých zemí stále významnější. Migrantky bývají klíčovými pracovnicemi v sektoru nájemné práce v domácnosti, který je často podhodnocen a nedostatečně regulován. Například, ve své práci „Pochopení povahy a

¹³ "Who are domestic workers." *International labor organization*. Dostupné z:

<https://www.ilo.org/global/topics/domestic-workers/who/lang--en/index.htm>. Accessed 6 Apr. 2023.

¹⁴ "Making decent work a reality for domestic workers." *International labor organization*. Dostupné z:

<https://www.ilo.org/digitalguides/en-gb/story/domestic-workers>. Accessed 6 Apr. 2023.

¹⁵ "Europe in figures." *Luxembourg: Publications Office of the European Union*, 2019. Dostupné z:

<https://ec.europa.eu/eurostat/de/web/products-eurostat-news/-/EDN-20200711-1>

¹⁶ "Report on the State of Health in the EU." *European Commission*. 2020 Dostupné z:

https://ec.europa.eu/health/state_of_health/docs/2020_report_en.pdf. Accessed 6 Apr. 2023.

¹⁷ Cross-border healthcare in the EU under social security coordination. *European Commission*. 2020. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/>. Accessed 6 Apr. 2023.

¹⁸ 2021 Country Report - The Netherlands. *European Commission*. 2021. Dostupné z: <https://www.cbs.nl/> Accessed 15.04.2023 Accessed 6 Apr. 2023.

dopadu domácí práce ve Velké Británii“ Andersonová [2013] píše, že práce v domácnosti tvoří v Británii významnou část nájemné práce. Tento sektor je velmi závislý na migrantkách, z nichž většina pochází z Asie a Afriky. Tyto ženy hrají klíčovou roli v péči o děti, starší osoby a domácnost, což umožňuje mnoha lidem v Británii vykonávat svou práci a přispívat k hospodářství země. Tato studie dále ukazuje, že práce v domácnostech má také vliv na rovnost pohlaví a rodinnou dynamiku. Mnoho migrantek v domácnostech musí opustit své rodiny a děti v zemi původu a přizpůsobit se novému prostředí, aby mohly vydělávat peníze pro své rodiny. Tento proces může být velmi obtížný a emočně náročný pro ty, kdo se ho účastní.

Mnoho migrantek hledá práci v zahraničí, protože v jejich domovských zemích jsou nízké platy a vysoká nezaměstnanost. Práce v domácnostech v zahraničí může být pro ně výhodná, protože nabízí vyšší mzdy, tedy zajistí finanční prostředky pro sebe a své rodiny. Také práce v domácnostech je pro mnoho migrantek osvědčenou cestou, jak vůbec získat práci v zahraničí. Například mnoho Ukrajinek se rozhoduje, zda hledat práci v zahraničí, protože v domácích podmínkách se potýkají s nízkými mzdami a vysokou nezaměstnaností. Tento trend lze pozorovat v posledních letech, přičemž Ukrajina se stává jedním z hlavních zdrojů pracovních migrantů v Evropě¹⁹.

Migrantky jsou často vystaveny diskriminaci na trhu práce a mají omezený přístup k jiným pracovním příležitostem [Tolstokorová 2016: 45]. Práce v domácnostech může být pro ně jedinou možností, jak získat zaměstnání v zahraničí. Tento druh práce může být pro ně výhodný, protože mohou pracovat v soukromém prostředí a mít větší svobodu při organizaci své práce. Nicméně práce v domácnostech může také znamenat izolaci od ostatních migrantů a omezený přístup k jiným pracovním příležitostem.

Dalším faktorem, který často ovlivňuje migrantky v rozhodnutí pracovat v domácnostech, je nedostatek vzdělání a kvalifikace. Podle výzkumu Mezinárodní organizace práce z roku 2017²⁰, více než polovina migrantek pracujících v domácnostech nemá dokončenou základní školu. Tento faktor může být klíčovým důvodem, proč tyto ženy často nemají jinou možnost než pracovat v domácnostech, kde je vyžadován pouze základní pracovní výkon.

¹⁹ „Migration in Ukraine facts and figures“. UN Migration. 2021. Dostupné z: https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd1861/files/documents/migration_in_ukraine_facts_and_figures_2021-eng_web-1.pdf Accessed 6 Apr. 2023.

²⁰ “Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage.” *International labor organization*. 2017 Dostupné z: https://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/publications/WCMS_575479/lang--en/index.htm Accessed 6 Apr. 2023.

1.6. Transnacionální mateřství

Transnacionální mateřství je fenomén, který v současném globalizovaném světě nabývá stále většího významu. Jedná se o mateřství, které překračuje hranice národních států a spojuje matky s dětmi v různých zemích. Cervantesová tvrdí [2016: 1], že transnacionální mateřství zahrnuje matky ze všech různých prostředí, kultur, etnicit a sociálních pozic. Podle socioložky Rhacel Parreñasové [2015: 56] je důležité chápat, že mateřství není vázáno pouze na jedno místo, ale může existovat a rozvíjet se přes hranice.

Scheper-Hughesová [2002: 27] píše, že transnacionální mateřství je produktem globalizace a liberalizace ekonomiky, která vede k významnému nárůstu migračních pohybů a ekonomických nerovností. Podle ní jsou ženy z chudších zemí často nuceny migrovat za prací do bohatších zemí, jako jsou Spojené státy, Kanada a země Evropské unie. Tyto ženy se pak často stávají pracovnicemi v péči o děti a starší lidi, zatímco zanechávají své vlastní děti v domovské zemi.

Podle Tolsokorové [2012:3 96] ukrajinské „zarobitchanky“ považují pracovní migraci především za příležitost zajistit svým dětem důstojnou životní úroveň. Zlepšení finanční situace pro Ukrajinky bylo a zůstává aktuálním tématem. Podle oficiálních statistik ukrajinského Ministerstva financí je míra nezaměstnanosti na Ukrajině relativně vysoká a v průměru dosahuje přibližně 10,3% (v roce 2021)²¹. Jedním z hlavních důvodů je také nízká úroveň mezd na Ukrajině. Podle údajů z roku 2021 byl průměrný ukrajinský měsíční plat přibližně 14 000 hřiven, což je kolem 400 eur (12 000 Kč)²². To je mnohem méně než mzdy v západní Evropě nebo USA.

Podle Brabeckové, Lykesové a Hunterové [2014: 498] matky, které jsou odděleny od svých dětí, zazívají větší stres, což souvisí s negativními důsledky pro jejich duševní zdraví. Odchod matek za výdělkem do zahraničí může být velmi obtížný a emocionálně náročný. Jak píše Tolstokorové [2012: 400]: nedílnou součástí transnacionálního mateřství je nevyhnutelné oslabení rodinných vazeb, což může vyvolávat emocionální traumata spojená s pocitem opuštění, osamělosti a emocionálního odcizení.

²¹ „Míra nezaměstnanosti na Ukrajině.“ *Ministerstvo financí*. Dostupné z: <https://index.minfin.com.ua/labour/unemploy/2021/> Accessed 8 Apr. 2023

²² „Průměrná mzda.“ *Ministerstvo financí*. Dostupné z: <https://index.minfin.com.ua/labour/salary/average/2021/> Accessed 8 Apr. 2023

Třeba brát do úvahy, že odchod matky nebo obou rodičů má hluboké dopady na jejich děti [Perreirová, Ornelasová 2011: 197]. Emocionální trauma, pocit ztráty a osamělosti jsou jen některé z problémů, kterým děti mohou čelit.

Významným aspektem je pocit ztráty a opuštění. Děti se musí vypořádat se skutečností, že jeden nebo oba rodiče jsou pryč a nedostávají od nich dostatek péče a pozornosti. Tento pocit opuštění může vést k emocionální nestabilitě, úzkosti a smutku. Mummertová píše [2005: 12], že matky-migrantky musejí pochopit a přijmout, že jiní příbuzní si vyvinou bližší vztahy s jejich dětmi, než mohou ony sami, a to i přes časté návštěvy, telefonní hovory, videohovory a další komunikační prostředky.

Takže transnacionální mateřství představuje značné obtíže jak pro matku, tak i pro dítě. Podle Tolstokorové [2012: 399], ženy cítí vinu, že nezvládají své mateřské povinnosti a po návratu se potýkají s neméně bolestivým „zpětným rodičovským kulturním šokem“. Tento šok je způsobený nedostatkem porozumění a odcizením v rodině, protože během nepřítomnosti migrantky rodiny procházely osobními transformacemi.

2. Empirická část

Ve výzkumné části své bakalářské práce analyzuji ve vybraných textech mediální obraz ukrajinských pracovnic v nájemné práci v domácnosti. Mediální obraz se obvykle vztahuje k obrazu, který média vytváří o určitém subjektu, zpravidla osobě nebo tématu. Média mohou ovlivnit vnímání lidí o těchto subjektech a formovat jejich názory a postoje [Divíšková 2006: 24].

Mediální obraz může být vytvářen prostřednictvím různých médií, jako jsou noviny, televize, rádio, internetové zpravodajské portály a sociální média. Předmětem mého výzkumu jsou novinové články v ukrajinských médiích, které se týkají Ukrajinek, které pracují v zahraničí v domácnosti. Zdrojem těchto textů jsou digitalizované články z tištěných novin, články z online časopisů a články ze státních zpravodajských webů Ukrajiny.

V médiích je každá skupina lidí zobrazována určitým způsobem [Burton, Jiráček 2003:199]. Vytváření mediálního obrazu Ukrajinek může být ovlivněno mnoha faktory, jako jsou ideologie médií, politická orientace, kulturní faktory a podobně. Mediální obraz může být také ovlivněn tím, jakým způsobem je daný subjekt prezentován v médiích, protože každý produkt v médiích je spojen s nějakým očekáváním [ibid., 217]. Například zda jsou Ukrajinky zobrazené jako pracovitě ženy, které jsou ochotné pomoci své rodině jakýmkoliv způsobem, nebo jako ženy, které jsou ochotné kvůli penězům opustit svou rodinu.

Podle Drachevové [2019: 138] jsou mediální obrazy schopny udržet stávající kolektivní reprezentace nebo je i změnit prostřednictvím systému pozitivních nebo negativních hodnocení. Na druhé straně se pod vlivem mediálního obrazu může změnit kolektivní reprezentace. Proto je důležité být si vědomi toho, že mediální obraz nemusí vždy odrážet realitu a že je třeba být kritický a objektivní při hodnocení informací, které nám média poskytují.

2.1. Výběr vzorku

Ve své bakalářské práci jsem použila účelový typ vzorku. To je flexibilní postup, který se dá používat během kvalitativních výzkumů.

Účelový výběr vzorku je výběr jedinců nebo jednotek na základě určitého kritéria nebo záměru. Tento způsob výběru vzorku se obvykle používá v případech, kdy je třeba získat informace o specifické skupině lidí nebo sociálním jevu. V tomto případě je „výzkumný

problém přímo vázaný na skupinu aktérů či zdrojů dat, u/na nichž lze daný jev sledovat [Novotná, Špaček, Šťovíčková, et al. 2020: 294]“.

Během výběru jsem si vybírala vzorek na základě jasně definovaných kritérií, jako jsou pohlaví, státní příslušnost, práce v zahraničí, druh zaměstnání. Tato kritéria jsou vybrána na základě toho, co je pro můj výzkum důležité.

Hledala jsem na internetu články pouze v ukrajinských médiích o ukrajinských ženách, které pracují v zahraničí. Převážně mě zajímaly ženy, které pracovaly v domácnostech. Tímto způsobem jsem vytvořila homogenní vzorek, protože aktéři výzkumu jsou si ve významných charakteristikách podobní. Čím více se aktéři výzkumu navzájem podobají, tím větší je pravděpodobnost, že data, která ve výzkumu vytváříme, budou také podobná. Díky tomu bude mít výzkum pravděpodobně vysokou vypovídací hodnotu [ibid., 299].

Pro vyhledávání vzorku jsem jako klíčová slova zadala nejprve „zarobitchanka pracuje v zahraničí“ (v ukrajinštině „заробітчанка“). Zarobitchanka je termín pro pracovní migrantku, která odchází za výdělkem. Toto slovo má negativní zabarvení, protože obvykle znamená, že zarobitchanky vykonávají nekvalifikovanou těžkou práci, jako je péče o staré lidi, úklid, sklizeň, stavební práce. Mým kritériím odpovídalo jen několik článků. Zadruhé při hledání jsem již zadávala popis práce, kterou Ukrajinky měly vykonávat v zahraničí, jako například „Ukrajinka pracuje jako uklízečka“, „Ukrajinka pracuje jako ošetřovatelka“, „Ukrajinka pracuje jako chůva“. Abych našla co nejvíce informací, hledala jsem také články s popisem životního příběhů zarobitchanek. Z nalezených článků jsem vybrala ty, ve kterých byly informace o ženách, které pracovaly v domácnostech v zahraničí, a také články, které popisovaly jejich migraci do jiných států a následky, které z toho vyplynuly. Celkem jsem pro svůj výzkum použila materiály z 28 článků.

2.2. Výzkumná metoda

Pro výzkum vybraných článků jsem se rozhodla používat kvalitativní obsahovou analýzu. Obsahová analýza umožňuje v dokumentu objevit něco, co při tradičním studiu uniká povrchnímu pohledu, ale co má důležitý společenský význam.

Kvalitativní obsahová analýza (KOA) je metoda výzkumu, která se používá k systematickému a důkladnému zkoumání „obsahu komunikace předávanému jako text nebo obraz“ [Dvořáková 2010: 96]. Cílem obsahové analýzy je odhalit a popsat vztahy, témata a vzorce, které se objevují v analyzovaném materiálu. Je důležité mít na paměti, že pokud jsou

kategoriemi analýzy příliš obecné (abstraktní) pojmy, pak se analýza textu stává povrchní a nepropouští se do jeho obsahu [Pashynyanová 2012: 15].

Tato analýza se často používá v sociálních a humanitních vědách, jako jsou například psychologie, sociologie, antropologie, politologie a komunikační studia. Janowitz [1968: 647] píše, že všude, kde je zkoumáno symbolické chování, se provádí obsahová analýza: historici studují originály dokumentů, politologové hodnotí průběh parlamentních slyšení, antropologové klasifikují lidové příběhy.

Sociologové často používají tuto analýzu ke studiu sociálních problémů a trendů v komunitě, k analýze masové kultury, mediálních zpráv a politické debaty [Lee, Hwee 1993]. Obsahová analýza se používá v psychologických studiích k analýze odpovědí na otázky, kvalitních rozhovorů, deníkových záznamů a dalších typů textových dat. Například ve článku „The application of computerized content analysis in a psychiatric outpatient clinic“ je popsáno využití obsahové analýzy pro rychlou diagnostiku neuropsychiatrického hodnocení [Gottschalk, Stein, Shapiro 1997]. Novináři používají tuto metodu ke studiu trendů a k posouzení toho, jak jsou různá témata a příběhy pokryty a distribuovány v médiích [Koza 1992]. Analýza obsahu se používá v komunikačních studiích ke studiu toho, jak lidé komunikují a jak se zprávy šíří prostřednictvím různých komunikačních kanálů.

Tento druh analýzy je kvalitativní metodou, což znamená, že se nezaměřuje na kvantitativní měření, ale spíše na popis a interpretaci kvalitativních dat. Také může poskytnout cenné informace o tom, jak se lidé vyjadřují o určitém tématu, jak se určité zprávy interpretují a jaké jsou názory lidí na různé aspekty společnosti. Podle Pashynyanové [2012: 16] pomáhá obsahová analýza stanovit skryté motivy komunikátorů nebo autorů, stejně jako sociální charakteristiky adresáta – masového spotřebitele určitých informací.

2.3. Analytických postup

Pro analýzu článků pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala kódování. Při provádění obsahové analýzy může kódování při zpracování textových dat hrát důležitou roli. Kódování je proces, při kterém přiřazujeme popisek (někdy nazývaný jako nálepka nebo razítko) k vytvořeným částem, abychom je mohli charakterizovat [Novotná, Špaček, Šťovíčková Jantulová 2020: 430]. Během výzkumu použitý analytický postup umožňuje převést analyzovaný obsah do srozumitelné a systematické formy pro další zpracování. Kódování jsem se prováděla s cílem identifikovat a kategorizovat různá témata, názory, citace.

Vytvořila jsem si kódovací systém, který mi umožnil kategorizovat obsah analyzovaných článků. Kódy se zaměřovaly na různé aspekty obrazu ukrajinských migrantek, například „důvody migrace“, „přítomnost genderových stereotypů“, „zmínky o pracovních podmínkách“, „vztahy s dětmi“. Během svého kódování jsem používala interpretativní kódy, které podle Straussa a Corbinové [1999: 10-20] slouží k analýze a interpretaci významů obsažených v datech, zejména v rámci kvalitativního výzkumu. Hlavním cílem interpretativních kódů je porozumět významům respondentů a identifikovat vzorce a hlubší významy, které se ve výzkumných datech objevují [ibid.]. Použití interpretativních kódů ve své práci mi umožnilo systematický a strukturovaný přístup k analýze a interpretaci významů, které respondenti přisuzují mediálnímu obrazu ukrajinských pracovnic v nájemné práci v domácnosti. Tím jsem dosáhla hlubšího porozumění a byla schopná vyvodit relevantní závěry na základě interpretace těchto dat.

Pro kódování svého výzkumu jsem použila aplikaci Atlas.ti. To je softwarový nástroj pro kvalitativní výzkum a analýzu dat, který nabízí funkce pro kódování velkého množství textových, obrazových, zvukových a obrazových nahrávek a dat. Hlavní výhodou pro mě bylo, že tato aplikace usnadňuje práci s velkým množstvím dat a poskytuje nástroje pro systematickou analýzu.

2.4. Výzkumné otázky

Cílem výzkumu mé bakalářské práce je pomocí provedení kvantitativní obsahové analýzy zjistit, jakým způsobem ukrajinská média prezentují Ukrajinky, které odešly za výdělkem do zahraničí a pracují tam v domácnostech. Proto je pozornost věnována především tematickému složení publikovaných článků.

Pro vymezení oblasti mého výzkumu jsem si zformulovala výzkumné otázky, které mi pomohly během kódování použitých článků:

- Jak média zobrazují odchod Ukrajinek za výdělkem do zahraničí?
- Jak média reflektují pracovní migrace?
- Jak média hodnotí práci v domácnosti?
- Jak media konstruuji obraz migrantek?

Během kódování jsem vzala v úvahu následující proměnné:

- Rodinný stav aktérky
- Má-li děti
- Úroveň dosaženého vzdělání

- Druh činnosti, který vykonávala před odjezdem
- Příčina odchodu do zahraničí
- Finanční situace aktérky
- Práce v domácnosti zahraničí
- Psychický stav po odchodu
- Vztah s rodinou po odchodu
- Finanční pomoc rodině

2.5. Použité zdroje

Mediální vzorek mé bakalářské práce byl vygenerován z takových zdrojů, jakými jsou webové servery novin a časopisů. Pro svůj výzkum jsem vybrala různá ukrajinská média – jako například deník Hromadske (česky Veřejné), týdeník ZN.ua (česky Zrcadlo života), deník Rianoviny Ukrajina, deník Pershij (český První), týdeník Tyzhden Ukrajina (česky Týden). Články jsem vybrala z internetových verzí za období 2006–2021, takže jsem nepoužívala žádné články napsané od začátku války roku 2022. Můj záměr byl zahrnout do výzkumu co nejširší škálu názorů na danou problematiku. Samozřejmě jsem neanalyzovala všechny články týkající se tohoto tématu, které použítá média zveřejnila. Jak jsem psala výše, nakonec jsem udělala obsahovou analýzu 28 článků.

V rámci svého výzkumu jsem prováděla analýzu informací z rozmanitých ukrajinských médií. Nejvíce článků bylo z deníku Hromadske, který sám sebe nazývá „nezávislé sociální a politické online médium“. Hromadske je považované za středolevicové médium. Do výzkumu byly také zahrnuty deníky Pravda a Rian, které jsou považovány za média s levicovým zaměřením. Deník ZN.ua je vnímán jako médium s pravicovým zaměřením a deník TSN Ukrajina je považován za zástupce bulvárního média. V ukrajinských bulvárních médiích je obvykle obtížné najít informace o migraci Ukrajinců nebo jiných sociálních tématech.

Půlka (14) z analyzovaných článků přímo nedává hlas zarobitčankám, jde pouze o interpretaci novináře. Proto je nutné vždy brát v úvahu, že veškeré události pokryté médii jsou nevyhnutelně zkreslené, neboť jsou ovlivněny konkrétním novinářem a jeho interpretací [Irák, Kepplova 2003: 151].

Podle teorie kódování Stuarda Halla [2020] média používají různé kódovací strategie, které formují reprezentaci událostí a subjektů ve svých člancích. Média používají různé kódovací mechanismy, jako jsou slovní volba, obrazové symboly, struktura příběhu a jiné, aby vytvořila určitou reprezentaci událostí a lidí. Tyto mechanismy mají vliv na to, jak jsou

informace přijímány a interpretovány diváky, v podstatě tímto se ovlivňuje porozumění tématu.

3. Analytická část

V rámci mé bakalářské práce se zaměřuji na analýzu obsahu mediálních článků a jejich diskurzivních praktik týkajících se ukrajinských pracovnic v nájemné práci v domácnosti. Cílem je odhalit a porozumět vzorcům, stereotypům a reprezentacím, které se v mediálním prostoru vytvářejí a ovlivňují vnímání této specifické skupiny pracovnic.

3.1. „Dětem ukradli dětství a nahradili je balíky a dolary“

Takto píše ukrajinský deník Pravda o dětech matek, které odjely do práce do zahraničí a nechaly je doma²³. Témata transnacionálního mateřství je docela populární v ukrajinských médiích. Během kódování článků pro svůj výzkum jsem objevila tématu rodičovství v 13 člancích.

Ženy migrantky často žijí v nejistotě a snaží se zajistit lepší život pro sebe a své rodiny. Někdy to znamená, že musí opustit své děti, aby se mohly lépe postarat o rodinu a poskytnout jim lepší budoucnost. Yeleyková píše [2007], že jedním z důvodů ženské pracovní migrace z Ukrajiny je velký rozdíl mezi minimální mzdou a životním minimem. Tuto myšlenku reflektuje deník Pravda: nejčastější příčinou odchodu Ukrajinek do jiných zemí je to, že *"nebyly schopny na Ukrajině uživit své rodiny, a proto se vydaly za výdělkem do zahraničí"*.²⁴

Zlepšení finanční situace své rodiny pomocí práce v zahraničí je docela typickým příběhem. Například maminka již dospělých dětí žije prací v zahraničí sebe a vnoučata.²⁵ Týdeník Tyzhden píše, že přesně taková situace nastala v rodině Naděždy, svobodné matky, která šla na výdělek, aby získala peníze na zaplacení studia syna na univerzitě.²⁶ V deníku Pravda ukrajinská migrantka Věra z Chmelnické oblasti popisuje příčinu odchodu takto²⁷:

„Vnučka šla do první třídy, dcera pracuje, na všem šetříme. Vnučce jsme koupili boty – šla v nich do školy a ze školy přišla bosá, protože jí odlétly podrážky. Pak jsem přemýšlela, jestli opravdu nemůžu pomoci dítěti.“

²³ <https://www.pravda.com.ua/articles/2008/02/18/3376152/>

²⁴ <https://www.pravda.com.ua/articles/2008/02/18/3376152/>

²⁵ <https://hromadske.ua/posts/ukrainci-zarobitki-v-italii>

²⁶ <https://tyzhden.ua/Society/58627>

²⁷ <https://www.gazetaukrainska.com/українська-італія/думка-читачів/працювала-доглядальницею-писала-вір>

(« Онучка пішла у перший клас, донька будеється, на усьому економимо. Онучці купили туфлі – вона у них в школу зайшла, а зі школи прийшла боса, бо відлетіли підшви. Після цього задумалась, невже я не можу допомогти дитині.»)

Pro ženy-migranty může být rozhodnutí, že nebudou s dětmi žít, velmi těžké a emotivně náročné. Podle Petry Ezzeddine [2012: 24] „transnacionální matky prožívají v zahraniční pracovní migraci prostorovou, časovou a emoční separaci od svých vlastních dětí“. Takže tyto matky se také musí vypořádat s tím, že nebudou moci sledovat vývoj svého dítěte a budou mít omezené možnosti, jak se s ním spojit.

Deník Pravda ve svém článku o pocitech a vztazích dětí s jejich matkami-migrantkami popisuje situaci s odchodem matek do zahraničí takto²⁸:

"A děti, děti... Běda jim. Bez doprovodu svých maminek chodily do školy, bez jejich pomoci se učily psát a číst, bez jejich pozornosti a podpory se poprvé zamilovaly, dokončily školu, šli do armády, vzali se... A všechny ty roky čekaly na své maminky. A maminky-zarobitčanky nepřijely..."

(«А діти, діти... Горе їм. Вони без супроводу своїх матерів йшли до школи, без їхньої допомоги вчилися писати й читати, без їхньої уваги й підтримки вперше закохувалися, закінчували школу, йшли до війська, одружувалися... І всі ці роки чекали своїх мам. А мами-заробітчанки не їхали й не їхали...»)

Ukrajinská média, zejména ta s politickým levicovým zaměřením, používají ve svých článcích genderové vinění. Genderové vinění má tendenci připisovat nebo přisuzovat odpovědnost a vinnu určitému pohlaví na základě genderových stereotypů a očekávání. Společnost vytváří různá očekávání ohledně rolí mužů a žen: žen se často očekává, že se starají o domácnost, vychovávají děti a pečují o starší nebo nemocné, zatímco muži jsou považováni za hlavní živitele [Eaglyova, Woodová, Deikhmanová 2000: 128-129]. Podle Aoyagi a Munroa [2019] ženy často nesou větší odpovědnost a jsou častěji obviňovány na rozdíl od mužů, že nejsou ideální matkami. V ukrajinských médiích se objevuje silný tlak na ženy, donekonečna se opakuje, že hlavním úkolem v životě ženy je výchova dětí. Pro ženy je mateřství zdrojem radosti a naplnění, dokonce deník Pravda píše, že mateřství je velké štěstí:

²⁸ <https://www.pravda.com.ua/articles/2008/02/18/3376152/>

„Žena může selhat jako manželka, ale když selže jako matka, je to velká tragédie. [...] Každé dítě má nějaký talent, schopnosti, které je důležité označit, podpořit, rozvíjet. Pokud tam není máma, není nikdo, kdo by to udělal, protože málokdo má štěstí na pozorného pedagoga, citlivého tatínka nebo trpělivou babičku.“

(«Жінка може не відбутися як дружина, але коли вона не відбувається, як матір, - це велика трагедія. [...] Кожна дитина має якийсь талант, здібності, які важливо підмітити, підтримати, розвинути. Якщо поруч немає мами, то зробити це нікому, бо рідко кому таланить на уважного педагога, чутливого тата чи терплячу бабусю.»)

Takové výroky přiřazují ženám vinu a odpovědnost za to, že nechávají své děti doma na Ukrajině, když odcházejí za výdělkem do zahraničí. V žádném z 28 článků, které jsem kódovala pro svůj výzkum, nebyli muži takto kritizováni jako ženy za to, že „opustili“ své děti kvůli práci. Jak jsem již zmínila, když muži odchází pracovat do zahraničí, plní svou roli živitele rodiny. V ukrajinských článcích o rodičovství důraz je kladen velký na mateřskou lásku.

"Za peníze si nemůžete koupit mateřské štěstí, radost ze života, když vaše dítě udělá první krok po zemi, řekne první slova, jde poprvé do první třídy, nese vám své bolesti, zkušenosti a problémy, stane se dospělým člověkem a s obavami vás seznámí se svou přítelkyní nebo přítelem... Dá se to všechno vyměnit za 700 dolarů týdně?![ibid.]"

(«За гроші не можна купити материнського щастя, радості життя, коли на твоїх очах твоє дитя робить перший крок по землі, промовляє перші слова, йде перший раз в перший клас, несе тобі свої болі, переживання й проблеми, стає дорослою людиною й, хвилюючись, знайомить тебе з своєю дівчиною чи хлопцем... Невже це все можна проміняти на 700 доларів на тиждень?!»)

Americká antropoložka Nancy Scheper-Hughesová [1993: 341] píše, že mateřská láska není přirozená, ale spíše výsledkem mnoha společenských a kulturních faktorů, které určují, jak se mateřství vnímá a praktikuje. Ve své knize „Death Without Weeping: The Violence of Everyday Life in Brazil“ [ibid., 342] kritizuje idealizované představy o mateřství a říká, že mateřská láska je nejlépe napsaná v závorkách a chápána jako jiné lásky.²⁹

V rámci genderově nacionalizovaného diskurzu dochází k zdůrazňování tradičních genderových rolí. Tento diskurz se zaměřuje na propojení mezi genderem a národní

²⁹“Mother love is best bracketed and understood as (m)other loves.” Hra slov: mateřská láska-mother love, jiné lásky – other loves.

identitou, přičemž klade důraz na genderové role, normy a očekávání ve spojení s konkrétní národní skupinou [Nagelová 1998]. Tyto role ovlivňují způsob, jakým jsou migrantky zobrazovány v ukrajinských médiích. Podle Tolstokorové [2013: 44-45] má mezinárodní migrace negativní dopad na demografickou stabilitu moderní ukrajinské rodiny a společnosti. Prvním důsledkem je odliv žen a mužů v reprodukčním věku, což snižuje demografický potenciál společnosti. Druhým důsledkem je pokles plodnosti v rodinách migrantů, kvůli jejich transnacionálnímu životnímu stylu. Třetím důsledkem je zvýšená nerovnováha mezi počtem mužů a žen na regionálních manželských trzích, což snižuje pravděpodobnost uzavření manželství a tím vede ke snížení porodnosti [ibid.].

Kvůli tomu, že se genderové normy a očekávání stávají prostředkem k definování a ochraně národní identity, ukrajinská media formují obraz špatných matek. Například, Deník ZN.ua³⁰ života nazývá děti migrantů sociálními sirotky a také píše:

„Matka klade materiální hodnoty nad duševní pohodu – a mýlí se. [...] Když vyrůstáš bez přítomnosti někoho blízkého, zejména pokud je to otec nebo matka, nelze říci, že žiješ život méněcenný: máš všechno. Někdo se o tebe stará stovky nebo tisíce kilometrů daleko a poskytuje ti materiální pomoc. Ale je ta materiální pomoc vždycky potřebná?“

(«Мама ставить матеріальні цінності вище від душевного благополуччя — і помиляється. [...] Коли ти ростеш без присутності близької людини, тим паче якщо це батько чи мати, не можна сказати, що ти живеш неповноцінним життям: у тебе все є. Хтось там за сотні, а то й тисячі кілометрів звідси піклується про тебе, надаючи матеріальну допомогу. Та чи завжди вона конче потрібна?»))

Samozřejmě ukrajinské migrantky nemají radost z toho, že opouštějí svou zemi a rodinu, že jsou nuceny žít odděleně od svých dětí a manželů po mnoho let. Podle Sticka, Hou a Kaidaové [2021] může dlouhodobá migrace vést k duševnímu utrpení a pocitům izolace. Je třeba brát v úvahu, že genderově nacionalizovaný diskurz, šířený médii, ovlivňuje vnímání a postoj veřejnosti vůči migrantkám. To reflektuje deník Zakarpatpost ve svém článku s komentáři Ukrajinců ohledně situace, kdy musí migrantky nechávat své děti doma a jet za prací do zahraničí³¹:

„Zarobitchany jsou považovány za euro-buržoazii, anti-nacionalisty, lidi, kteří prodávají nejen svou práci, ale i duši. Proč právě duši? Koneckonců, téměř všichni

³⁰https://zn.ua/ukr/SOCIUM/ne_treba_yihati_daleko,_za_vami_plachut_diti__listi_ditey_migrantiv__pro_sebe_i_ukrayinu.html?utm_source=pocket_saves

³¹ https://zakarpatpost.net/2017/11/01/dity-chy-hroshi-spovid-zarobitchanky-yaka-vtratyla-vse/amp/?utm_

zarobitčaná nechávajú své děti tady na Ukrajině, aby je vychovávali jejich rodiče, nebo ještě hůř, najímají známé za peníze...“

(«Заробітчан вважають євробуржуями, антинаціоналістами, людьми, які продають не тільки свою працю, а й душу. Чому душу? Адже майже всі заробітчани залишають своїх дітей тут, в Україні, на виховання своїм батькам або, ще гірше, наймають знайомих за гроші...»)

Media publikují manipulativní články, kterými se snaží apelovat na svědomí Ukrajinců. Tím dochází k vytváření zkresleného a stereotypního zobrazení ukrajinských migrantek, zejména v kontextu mateřství. Například deník Pravda³² ve svém článku cituje slova kluka, jehož matka odjela do zahraničí za výdělkem:

"...Mami, nevím, jestli si zasloužíš, aby ses jmenovala takhle, ale pro mě navždy zůstaneš mámou, protože jsi mě porodila. Ale jenom porodila. Vyrostl jsem sám. A nikdo, ani věčně opilý otec, ani teta, které jsi svěřila mou výchovu, nevědí, kolik slz jsem v noci vyplakal do polštáře. Řekni mi, mami, za co jsi mě tak potrestala? Opravdu si myslíš, že balíčky a dolary, které jsi mi posílala z Ameriky, mi nahradily tebe, mou matku?! Myslíš si, že Ukrajina je „černá díra“ ve středu Evropy, v níž lidé žijí jen myšlenkami o jídle?! Jsi zaslepená Amerikou, jsi nemocná a už se nikdy nevrátíš. Je to jako droga, jsi závislá na „jehle“ a už z ní nikdy neslezeš."

(«...Мамо, я не знаю, чи заслужила ти право називатися таким йменням, але для мене ти завжди залишишся мамою, бо ти мене народила. Але тільки народила. А виростав я сам. Й ніхто, ані вічно п'яний батько, ані тітка, якій ти довірила моє виховання, не знають, скільки сліз виплакав я ночами в подушку. Скажи, мамо, за що ти так мене покарала? Невже ти думаєш, що оті пачки й долари, які ти надсилала мені з Америки, заміняли мені тебе, мою матір?! Невже ти гадаєш, що Україна – це «чорна діра» в центрі Європи, в якій люди живуть тільки думами про харчі та їжу?! Ти засліплена Америкою, ти хвора нею й не зможеш вже повернутися ніколи. Це як наркотик – підсів на «голку», вже ніколи з неї не злізеш.»)

³² <https://www.pravda.com.ua/articles/2008/02/18/3376152/>

V rámci genderově nacionalizovaného diskurzu média zdůrazňují, že rodina by měla zůstat pohromadě a matky by neměly odcházet do zahraničí. Deník Pravda se s tímto postupem ztotožňuje a jako důkaz cituje slova malého Vasyla³³:

„Mami, možná by nebylo potřeba jet do Ameriky. Nějak bychom tu přežili. Ale teď mám všechno, ale nemám maminku. A bez tebe nic nepotřebuju. Ani ten pár tenisek, co jsi mi poslala, ani ten počítač, který teta Nina koupila za tvé peníze. Nic z toho nechci, chci, aby všechno bylo jako dřív. Když byli spolu táta, maminka a já...“

(«Мамо, може, не треба було їхати до Америки. Якось прожили б і тут. А так у мене тепер є все, але немає мами. А без тебе мені нічого не треба. Ані кросівки, що ти мені прислала, ані комп'ютера, які купила на твої гроші мені тітка Ніна. Я не хочу нічого цього, я хочу, щоб усе було так, як раніше. Коли були тато, мама і я...»)

3.2. Ukrajinské migrantky mají podřadnou práci

Ve Varšavě v roce 2018 proběhla výstava, která měla za úkol upozornit na problematiku pracovní migrace z Ukrajiny. V hlavním městě Polska se objevily plakáty, z nichž na pozadí 200 hřivnových bankovek se na lidé dívaly uklízečky, prodavačky a servírky. Deník Ukrinform popisuje reakce Ukrajinců na tento umělecký projekt³⁴:

"Ukázalo se, že toto téma je pro Ukrajinu velmi bolestivé. Překvapily komentáře naznačující, že zobrazovat lidi vykonávající manuální práce, jako zaměstnankyně továren, číšnice nebo pečovatelky je pošramocením pověsti Ukrajinců ve světě. To znamená, že tito lidé existují a pracují, ale mělo by se o nich mlčet? Taková bolestná nadřazenost a neochota přiznat existenci pracujících lidí a ekonomické problémy Ukrajiny [...]."

(«Виявилось, що ця тема дуже болюча для України [...] вразили коментарі про те, що зобразити людей фізичної праці – працівниць фабрик, офіціанток, доглядальниць – це псування репутації українок у світі. Тобто ці люди існують, працюють, але про них слід мовчати? Така хвороблива зверхність і небажання визнавати ні людей праці, ні економічні проблеми України [...].»)

Po zhodnocení tohoto citátu lze říct, že lidé na Ukrajině (samozřejmě se jedná o ty, jejichž komentáře byly použité v článku), považují manuální práci, kterou vykonávají

³³ <https://www.pravda.com.ua/articles/2008/02/18/3376152/>

³⁴ <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2570181-hto-reklamue-ukrainskih-zarobitcanok-u-polsi.html>

migrantky v zahraničí, za hanebnou. Hondagneu-Sotelová [1994: 51] již v roce 1994 psala, že domácí práce je obecně považována za stigmatizovanou práci druhé třídy.

Po provedení analýzy článků lze konstatovat, že v ukrajinských médiích dochází k stigmatizaci práce migrantek. Podle Goffmana [1986: 5] pokud je jedinec označen svým sociálním okolím stigmatizujícím způsobem, je vnímán jako „neúplný člověk“. Stigmatizující publikum ho ve svých představách redukuje z „celého a normálního člověka“ na člověka znevýhodněného a znehodnoceného.

Práce, kterou ukrajinské migrantky vykonávají v zahraničí, není řádně oceněna a přisuzuje se jí nižší hodnota v porovnání s jinými profesemi. Například deník Zrcadlo života píše, že „Ukrajinky jsou stereotypně vnímány jako uklízečky a pečovatelky³⁵“. V tomto případě se ve článku mluví o manuální práci jako o něčem ostudném. Je paradoxem, že ukrajinské migrantky opravdu častěji nacházejí zaměstnání v rodinném sektoru (jako uklízečky a chůvy) [Slany 2007: 324-325]. Mimo rodinný sektor ženy také pracují jako servírky, učitelky, zdravotní sestry, starají se o domácnost nebo o starší a nemocné osoby.

Jedna z příčin, proč lidé stigmatizují manuální práci, může být předsudek spojený s hierarchií povolání, který přisuzuje větší prestiž zaměstnání, která jsou spojována s intelektuálními činnostmi nebo vyšším vzděláním [García-Ael, Cuadrado, Molero 2018]. Uklízečky a pečovatelky často vykonávají fyzicky náročnou práci, která nepotřebuje určitou úroveň vzdělání, což může být důvodem, proč jsou tyto profese dehonestovány. Práce pečovatelky, uklízečky či chůvy jsou často snadno dostupné Ukrajinkám, které přijely za výdělkem do zahraničí. Podle Slanyové [2007: 325] poptávka po pracovní síle v zemích Západní Evropy je způsobena stárnutím společnosti. Tento názor potvrzuje deník Pershij ve svém článku³⁶:

„Mezi Italy je nyní velmi populární najmout pečovatelku pro starší rodiče. Oni sami nikdy nebudou chtít tuto práci dělat, a proto zaměstnávají ukrajinské ženy. Mimochodem, Ukrajinky mají dobrou pověst. Jsou považovány za pořádkumilovné, pracovité a upřímné, takže Italové dávají přednost právě nám.“

(«Серед італійців нині стало дуже модним наймати доглядальницю для пристарілих батьків. Але самі вони ніколи не погодяться займатися цим, тому

³⁵ <https://zn.ua/ukr/WORLD/ukrajinski-zarobitchanki-v-polshchi-zajmajut-najnizhchi-shchabli-suspilnoji-drabini-popri-svoju-osvitu-bo-voni-zhinki-ta-inozemki-gazeta-wyborcza.html>

³⁶ <https://pershij.com.ua/istoriia-odniiei-zarobitchanky-zhinka-iz-zakarpattia-rozpovila-iak-pratsiuetsia-zakordonom/>

наймають українських жінок. До речі, українки мають хорошу репутацію. Вони вважаються охайними, працьовитими і чесними, тому італійці віддають перевагу саме нам.»)

Úklid nebo péče o starší lidi a děti většinou nevyžaduje formální vzdělání, proto tyto druhy práce mohou být považovány za méně intelektuální a jsou vnímané jako podřadné. Pro Ukrajinky, které hledají práci v zahraničí, je často těžké najít kvalifikovanou práci, která by odpovídala jejich vzdělání a zkušenostem. Deník Svoboda zdůrazňuje tuto myšlenku³⁷:

„Člověk, který zde byl učitelkou nebo lékařkou, se tam stává otrokem nějaké málo vzdělané babičky, která s jejími schopnostmi vůbec nepočítá. Nemohou používat svůj intelekt nebo své znalosti, ale pouze fyzickou sílu. To je pro ně nejtěžší. Téměř všichni říkají: „Jsme tam nikdo.““

(«Тобто, людина, яка тут була вчителькою чи лікарем, там стає рабом якоїсь малоосвіченої бабусі, скажемо, яка абсолютно не рахується з її можливостями. Вони не можуть використати ні свій інтелект, ні свої знання, а лише фізичну силу. Це для них є найважче. Майже всі говорять: «Ми там ніхто».)»)

Podle Poletaeva [2005: 26] je důležité vzít v úvahu, že ukrajinské ženy jsou v důsledku naléhavých a krizových životních okolností vytlačovány do cizích zemí pracovat. Tyto ženy odjíždějí s nadějí na výdělek a jsou ochotné přijmout jakoukoli dostupnou práci. Kvůli tomu jsou Ukrajinky často nuceny přijmout práci s nízkým statutem. Deník Zrcadlo Života³⁸ upozorňuje na tento problém ve svém článku a píše, že Ukrajinky zaujímají „nejnižší příčky veřejného žebříčku bez ohledu na úroveň vzdělání, kvůli tomu že jsou ženy a cizinky“.

S ohledem na to, že stigmatizace manuální práce může být spojena s úrovní vzdělání jednotlivce, v průběhu kódování jsem také věnovala pozornost tomu, zda v článcích byly uvedeny nějaké informace o vzdělání migrantek. Dokonce v 6 článcích byly zmínky o úrovni vzdělání ukrajinských migrantek. Deník Pershij popisuje příběh migrantky Hanny Popové³⁹:

³⁷ <https://www.radiosvoboda.org/a/946499.html>

³⁸ <https://zn.ua/ukr/WORLD/ukrajinski-zarobitchanki-v-polshchi-zajmajut-najnizhchi-shchabli-suspilnoji-drabini-popri-svoju-osvitu-bo-voni-zhinki-ta-inozemki-gazeta-wyborcza.html>

³⁹ <https://pershij.com.ua/istoriia-odniei-zarobitchanky-zhinka-iz-zakarattia-rozpovila-iak-pratsiuetsia-zakordonom/>

„Asi po osmi letech jsem se dostala do pracovního útlumu. Tak se stalo, že jsem po získání diplomu z ekonomie s vyznamenáním a po více než deseti letech praxe v oboru skončila jako nepotřebná.“

(« Близько восьми років я потрапила під скорочення на роботі. Так вийшло, що я, отримавши диплом економіста з відзнакою і попрацювавши більше десяти років за фахом, виявилась непотрібною.»)

Týdeník Tyzhden uvádějí následující údaje⁴⁰:

„Podle studie emigrantek z Ternopolské oblasti, odkud nejčastěji cestují Ukrajinci za výdělkem, mělo 37,3 % dotázaných vysokoškolské vzdělání a 43,4 % žen byly před odchodem do zahraničí na pozicích specialistů. Čtyři respondentky jsou bývalé vysokoškolské pedagožky, tři z nich mají titul PhD v poměrně prestižních profesích, ale kvůli malým výdělkům jsou nuceny pracovat v zahraničí v nízkopříjmových sektorech trhu práce, které jsou pro pracovní migranty dostupné.“

(«За даними дослідження жінок-мігранток з Тернопільської області, звідки найчастіше їдуть на заробітки, 37,3% опитаних мали вищу освіту, а 43,4% жінок до виїзду за кордон займали посади фахівців. Четверо з респонденток є колишніми викладачами вишів, серед них троє мають ступінь кандидата наук у досить престижних професіях, але через злидарські заробітки змушені працювати за кордоном у низько-статусних секторах ринку праці, доступних для трудових мігрантів.»)

Další příčinou stigmatizace může být představa o genderových rolích a předpokladu, že práce v domácnostech jsou spjaty spíše s ženami. Podle Eaglyové [1987] se tradiční role (muže jako živitele vs. ženy jako hospodyňky) promítají do pracovního prostředí a vedou k diskriminaci žen a k genderově segregovanému trhu práce. Stereotypy o ženských povoláních mohou ovlivnit vnímání uklízeček a pečovatelek jako druhořadých pracovníc, což může způsobit jejich ponižování. V článku deníku Ukrinform se zmiňuje o této úvaze⁴¹:

„Ženská práce ve světě je stále placena méně než mužská. Ženy čelí obtěžování a věnují se nejméně prestižní práci, která je považována za zcela „ženskou záležitost“.“

⁴⁰ <https://tyzhden.ua/Society/58627>

⁴¹ <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2570181-hto-reklamue-ukrainskih-zarobitcanok-u-polsi.html>

(«Жіноча праця у світі досі оплачується менше, ніж чоловіча. Жінки стикаються з харасментом і займаються найменш престижною роботою, яка вважається цілком «жіночою справою.»)

Nedostatek finančních prostředků může ovlivnit vnímání těchto profesí jako hanebných, protože jsou často spojovány s nižším příjmem a méně výhodnými pracovními podmínkami. Deník Pershij⁴² popisuje práci ukrajinské pečovatelky a pracovní podmínky včetně mzdy a vysoké pracovní vyčerpání:

„Podle ukrajinských poměrů se mi daří dobře. Průměrný plat pečovatelky v Itálii se pohybuje mezi 500 a 1200 eury, což záleží na bohatství rodiny, pro kterou žena pracuje, a regionu, kde žije. V severní Itálii jsou platy vyšší, ale životní úroveň na severu je také mnohem vyšší, takže se musí více utrácet. Mezi mé povinnosti patří péče o starší ženu, vaření, úklid a praní. Míra vyčerpání záleží na tom, do jaké rodiny jste se dostala. Někteří majitelé dávají ošetřovatelce veškerou potřebnou a nepotřebnou práci, jako v pohádce o Popelce. Existují však i zcela adekvátní rodiny. Pečovatelka si obvykle bere jeden den volna týdně. Pokud se tato otázka okamžitě nevyřeší, můžete zůstat úplně bez volna, což je velmi obtížné. Práce totiž trvá 15 hodin denně. V případě péče o staršího člověka s demencí, kterého nelze opustit ani na chvíli, trvá pracovní den 24 hodin.“

(«За українськими мірками, я отримую добре У середньому зарплата доглядальниці в Італії становить від 500 до 1200 євро – це залежить від достатку сім'ї, в якій працює жінка, і регіону, де вона проживає. У північній Італії зарплати вищі, однак рівень життя на півночі теж набагато вищий, тобто витратити доводиться більше. В мої обов'язки входить догляд за літньою жінкою, готування, прибирання і прання. Завантаженість залежить від того, в яку сім'ю ти потрапила. Деякі господарі навалюють на доглядальницю всю потрібну і непотрібну роботу, як у казці про Попелюшку. Є й цілком адекватні сім'ї. Зазвичай доглядальницю бере один вихідний на тиждень. Якщо це питання відразу не вирішити, можна залишитися взагалі без вихідних, а це дуже складно. Тому що працювати доводиться по 15 годин на добу. У разі ж, якщо попадеться літня людина з маразмом, яку взагалі не можна ні на хвилину залишати, робочий день триває 24 години.»)

⁴² <https://pershij.com.ua/istoriia-odniei-zarobitchanky-zhinka-iz-zakarpattia-rozpovila-iak-pratsiuetsia-zakordonom/>

Stigmatizace manuální práce může vest k podcenění migrantů a práce, kterou vykonávají. Podle Ezzeddine a Hradečné [2015] se migranti, jsou-li pod tlakem okolností, dostávají do role levné pracovní síly, což vede k vyššímu výkonu a ochotě pracovat za nepříznivých podmínek. Například Rádio Svoboda ve svém rozhovoru s migranty cituje další slova⁴³:

„Ukrajinci jsou již dlouho a již tradičně, i když tato tradice je smutná, dodavateli levné pracovní síly pro mnoho úspěšných, u Boha nebo v osudech šťastnějších zemí.“

(«Українці здавен і вже традиційно, хоч традиція ця й сумна, стали постачальниками дешевої робочої сили для багатьох більш вдатних, щасливіших у Бога чи в Долі країн.»)

Stereotypy a předsudky by neměly ovlivňovat hodnotu a důstojnost manuální práce Ukrajinek. Každá práce, ať už intelektuální nebo manuální, má svůj význam a přínos pro společnost. Když se jedná o práce v domácnosti, třeba brát na vědomí, že tato práce je nezbytná pro fungování domácnosti a kvalitu života lidí, kteří žijí v jedné domácnosti [Renzetti, Curran 2003: 266].

3.3. Práce v domácnosti je náročná jak fyzicky, tak psychicky

Rozhovory s účastnicemi projektu „Deník mladé zarobitchanky“ v ukrajinském městě Lvově v roce 2018 odhalily stereotypy, které společnost přiřazuje ženám, které odešly do zahraničí za výdělkem. Podle těchto stereotypů jsou zarobitchanky vnímány jako lidé, kteří „chtějí snadné peníze“, „jsou líní a nechtějí pracovat“ a „nejsou patrioti“⁴⁴. Tyto předsudky jsou přítomny ve společnosti a odrážejí genderové stereotypy, které jsou obecnými očekáváními týkajícími se povahy a rolí jedinců určitého pohlaví [Follová, 2011: 5].

Podle Petry Ezzeddine [2014: 6] je obtížné práci v domácnosti jednoznačně definovat a ohraničit, protože zahrnuje množství různých činností, které jsou vzájemně propojené, například „péče o dítě může zahrnovat nejen hlídání, ale i hru, vzdělávání, přípravu jídla, praní oblečení atd.“ Pracovníci mají za úkol zajišťovat a udržovat čistotu, pořádek a pohodlí v domácnostech jiných lidí. Jejich práce zahrnuje širokou škálu úkolů, jako je uklízení, praní, žehlení, vaření, péče o děti, starší nebo nemocné členy rodiny a další domácí povinnosti. Analýzou článku jsem zjistila, že ukrajinská média mají potenciál pozitivně ovlivnit image ukrajinských migrantek pracujících v domácnostech. Zaměřením se na příběhy a potřeby

⁴³ <https://www.radiosvoboda.org/a/946499.html>

⁴⁴ <http://www.krona.org.ua/shoden-zarobitchanki.htm>

těchto migrantek může být dosaženo většího povědomí a porozumění v této problematice. Například článek v deníku Provsie popisuje pouze část běžného pracovního dne ukrajinské migrantky⁴⁵:

„Uklízet by se mělo rychle a kvalitně podle principu „shora dolů“: sundat pavučiny, utřít lustry, police, ustlat postele, zametat podlahu. Nesmíme zapomenout smetat prach ze soklů. Nějak jsem to neudělala-a dostala jsem poznámku. Třípokojový byt s velkou kuchyní, šatnou, dvěma koupelnami je možné uklidit za 2 hodiny. Když nestíhám, místa nejsou moc zaprášená, jen pofoukám – příště to dodělám. Podlahu umývám ve dvou vodách: první je s přídavkem mycích prostředků, druhá už je čistá. Dřevěné povrchy potírám leštidle. Dokončuji úklid koupelny: kohoutky čistím do lesku, umyvadlo a kachličky osuším.“

(«Прибирати треба швидко і якісно за принципом “зверху до низу”: знімати павутиння, витирати люстри, полиці, заправляти ліжка, підмитати підлогу. Треба не забувати змитати порохи з плінтусів. Яюсь цього не зробила – й отримала зауваження. Трикімнатну квартиру з великою кухнею, гардеробом, двома санвузлами реально прибрати за 2 години. Коли не встигаю, місця не дуже запилені просто поздуваю – наступного разу допрацьовую. Підлогу мию у двох водах: перша з додаванням мийних засобів, друга – чиста. Дерев’яні поверхні натираю поліролом. Закінчую прибирання санвузлами: крани чищу до блиску, раковини й плитку витираю насухо.»)

Noviny Místo Vechirne se zaměřují na náročnost práce ukrajinských žen v domácnostech a jejich výzvy, kterým čelí. Tímto přístupem se snaží zvýšit povědomí o jejich situaci a problémech, které jsou spojené s nedoceněnou a vyčerpávající prací. V článku se například popisuje pracovní den Svitlany, ukrajinské pečovatelky a hospodyně, která se stará o rodinu seniorů v Polsku⁴⁶:

„Svěřenci Světlany Nikolajevny se s tíhou pohybovali po domě a ven nevycházeli, potřebovali veškerou její pomoc a podporu. Vaření, praní, koupání, převlékání, přebalování – to jsou základní povinnosti, které musela plnit. Její den začal tím, že ráno přinesla uhlí a dřevo do kotle, který místnost vytápěl a ohříval vodu. Žena říká, že to byla téměř jediná příležitost, jak strávit nějaký čas venku a nadýchat se čerstvého vzduchu. Dále se věnovala přípravě snídaně, často to byly mléčné pokrmy nebo lívance, které její svěřenci tak milovali. Vařila pro ně různá jídla, často se zajímala o jejich preference. Potraviny většinou předem

⁴⁵ https://provse.te.ua/2015/04/rozpovid-zarobitchanky-z-italiji-pro-medovi-jevro/?utm_source=pocket_saves

⁴⁶ https://mistovechirne.in.ua/yakyy-ce-nelegkyy-trud-doglyadaty-lyudey-na-shyli-lit/?utm_source=pocket_saves

dovezla dcera [svěřenců], protože do obchodu bylo daleko. Světlana se ujistila, že po jídle si děda s babičkou vezmou léky, a dokonce udělala masáže, když si stěžovali na bolesti nohou.“

(«Підопічні Світлани Миколаївни з важкістю пересувалися по оселі й на вулицю не виходили, потребували у всьому їй допомоги і підтримки. Приготування їжі, прання, купання, переодягання, зміна підгузків – це основні обов’язки, які вона мала виконувати. Її день розпочинався з того, що вранці вона приносила вугілля й дрова у котел, який обігрівав приміщення та нагрівав воду. Жінка каже, що це була чи не єдина можливість провести деякий час на вулиці, подихати свіжим повітрям. Далі бралася готувати сніданок, часто це були молочні страви або оладки, які так любили її підопічні. Готувала для них різні страви, часто цікавилася їхніми вподобаннями. Продукти зазвичай заздалегідь привозила донька, адже до магазину було далеко. Пані Світлана стежила, щоб після їжі дідусь з бабусею прийняли ліки, та навіть робила масажі, коли ті скаржилися на біль у ногах.»)

Je důležité si uvědomit, že genderové stereotypy, které se týkají pracovníc v domácnosti, jsou zkrslými představami. Pracovnice v domácnosti, jako jsou uklízečky a pečovatelky, hrají klíčovou roli při udržování čistoty, zdraví a pohodlí v různých prostředích. Jejich práce je fyzicky náročná a vyžaduje empatii, dovednosti a péči o druhé. Podle Ezzeddine [2014: 7] je placená práce v domácnosti spojena s emočním typem práce: „Pracovnice v domácnosti pracují s emocemi, které jsou součástí hodnocení kvality jejich práce. Pro zaměstnavatele je důležité, jak se chůva nebo pečovatelka chová k dětem (nebo k babičce, dědečkovi) a zda projevuje vhodné chování.“ Pracovnice musí být empatické, trpělivé a respektovat individuální potřeby. Noviny Místo Vechirne⁴⁷ také tuto myšlenku zdůrazňují ve svém článku:

„Starala jsem se o seniory. Je to náročná práce, protože vyžaduje nejen fyzické úsilí, ale také psychickou stabilitu a připravenost pomáhat starším lidem, věnovat maximální pozornost jejich potřebám, podporovat je a porozumět jim... Je nutné najít individuální přístup k svěřenci a navázat kontakt. [...] Lidé na sklonku života jsou někdy podobní malým dětem. Někteří mohou být náladoví a vyžadovat neustálou pozornost. Pro péči o ně je potřeba být dostatečně odolný vůči stresu a vnímat vše s porozuměním. V každé situaci není

⁴⁷ https://mistovechirne.in.ua/yakyy-ce-nelegkyy-trud-doglyadaty-lyudey-na-shyli-lit?utm_source=pocket_saves

vhodné ztráčet sebeovládání, je třeba zůstat klidným a nezvýšit hlas. Je třeba se naučit přizpůsobovat se a občas situaci zlehčovat pomocí humoru.“

(«Доглядала людей похилого віку. Це робота не з легких, адже потребує не лише фізичних зусиль, а й моральної стійкості та психологічної готовності допомагати старшим людям, приділяти максимум уваги їхнім потребам, підтримувати, розуміти... Потрібно знайти індивідуальний підхід до підопічного, налагодити контакт. [...] Недарма кажуть, що на схилі літ люди дещо схожі на малих дітей. Деякі можуть вередувати й вимагати до себе постійної уваги. Щоб піклуватися про них, потрібно бути досить стресостійким, усе сприймати з розумінням. У будь-якій ситуації не варто втрачати самовладання, треба бути спокійною, не підвищувати голос. Потрібно навчитися підлаштовуватися, інколи переводити ситуацію на жарт.»)

Deník Provshe rovněž zdůrazňuje náročnost práce ukrajinských žen, které pečují o staré a nemocné lidi. Tím se zvyšuje viditelnost obtížnosti jejich práce a snahy, kterou věnují péči o tyto jedince.

„Nejtěžší je pracovat s lidmi s Alzheimerovou chorobou. Málokdo souhlasí s takovou prací. Ale za několik let jsem se naučila s nimi pracovat. Horší je, když jsou agresivní: mohou běhat po domě, trhat závěsy, mlátit nádobím. Jednu pečovatelku, která pracovala přede mnou, vyhodila stará žena za vlasy na chodbu. Velkou pozornost potřebují i starší lidé bez paměti. Několikrát denně mohou zapomenout, jak se jmenujete nebo co dělají. Jedna 92letá dáma se dokonce vypravila na policejní stanici zeptat se, kdo jsem a proč s ní žiji, protože zapomněla.“

(«Найважче працювати з людьми з хворобою Альцгеймера. Мало хто погоджується на таку роботу. Але за кілька років навчилася з ними працювати. Гірше, коли буйні: можуть ганяти по хаті, зривати штори, бити посуд. Одну доглядальницю, що переді мною працювала, баба викинула за волосся на коридор. Великої уваги потребують і старі без пам'яті. По кілька разів на день можуть забувати, як тебе звати або що роблять. Одна 92-річна сеньйора якимось ходила в поліцейський відділок спитати, хто я така, що з нею живу, бо вона забула.»)

V ukrajinských médiích se stal senzací příběh Violety Makedonové, obyvateľky Zakarpatska, která v roce 2016 získala titul Učitelka roku na Ukrajině a přijala ocenění přímo od prezidenta Porošenka. Nicméně poté se rozhodla odjet pracovat do Evropy jako

pečovatelka starších lidí.⁴⁸ V článku byly zveřejněny komentáře Ukrajinců na dané téma, samozřejmě názory se rozdělily. Někteří odsuzují učitelku za „zradu“, zatímco jiní vyzývají k zvýšení platů na Ukrajině, aby kvalifikovaní pracovníci neodcházeli. Tento příběh vzbudil pozornost problému nízkých platů učitelů a ministerstvo školství slíbilo, že se bude zabývat jejich zvýšením. Zvýšená informovanost o pracovní migraci ukrajinských žen a pozitivní reprezentace ukrajinských migrantek může poskytnout základ pro podporu změn a reforem zaměřených na zlepšení pracovních podmínek. Mediální zpravodajství může rovněž přispět k vytvoření většího povědomí ve společnosti o roli, kterou tyto ženy hrají v ekonomice jako kvalifikované pracovnice.

3.4. Nelegální zaměstnání

Nelegální zaměstnání a migrace jsou dvě témata, která v současném globalizovaném světě často jdou ruku v ruce. Ukrajinské emigrantky se staly jednou z nejvíce postižených skupin v oblasti nelegální práce. Ukrajinská média poskytují prostor a hlas migrantkám, aby mohly sdílet své příběhy a zkušenosti z pracovní migrace. Během výzkumu pro svou bakalářskou práci jsem objevila téma nelegálního zaměstnání v 11 článcích. Například deník Pershij cituje slova ukrajinské ženy, která pracuje jako ošetrovatelka v Itálii⁴⁹:

„O tom se nemluví, ale pro nikoho to není tajemstvím. My, ošetrovatelky, pracujeme všechny ilegálně. Jedeme do země s turistickými vízy, hledáme práci a zůstáváme tam.“

(« Про це не прийнято говорити, проте, ні для кого не секрет, що працюємо ми всі нелегально. Я маю на увазі доглядальницю. Їдемо в країну за туристичними візами, шукаємо роботу і залишаємося там.»)

Podle deníku RIAN se otázka migrace v poslední době stala pro Ukrajinu jednou z nejaktuálnějších, protože ze země odcházejí nejzkušenější pracovníci⁵⁰. Odchod kvalifikovaných a produktivních pracovníků může mít vážné demografické důsledky. Nedostatek kvalifikované pracovní síly může snižovat produktivitu a ekonomický růst, což může negativně ovlivnit životní úroveň a konkurenceschopnost země. Vzhledem k této

⁴⁸ <https://strana.today/articles/istorii/106357-v-londone-uchitelnitsa-hoda-violetta-makedon-poluchaet-v-10-raz-bolshe-chem-v-ukraine.html>

⁴⁹ <https://pershij.com.ua/istoriia-odniiei-zarobitchanky-zhinka-iz-zakarpattia-rozpovila-iak-pratsiuetsia-zakordonom/>

⁵⁰ <https://rian.com.ua/analytics/20171117/1029534399/sotsialnye-seti-shumiha-uchitelya-stat-sidelki-London.html>

skutečnosti ukrajinská média zdůrazňují v článcích, že není nutné odcházet do zahraničí, protože práci lze najít i na Ukrajině:

„Vraťte se, se svou profesí najdete práci doma, dětem už se stýská, ale oni nechtějí.“⁵¹

(«Повертайся, ти зі своєю професією знайдеш роботу вдома, і діти скучили. Так ні, не хоче.»)

„Pokud plánujete jet pracovat jako hospodyně do Itálie, nedoporučuji to. Teď jsou špatné časy. Hospodyně jsou nyní potřebné i bohatým Ukrajincům. Nejde o takové peníze, za které byste měly vyrazit na konec světa. Pokud se chcete přestěhovat do jiné země, udělejte to legálně. V tom případě budete mít větší možnosti získat prestižnější práci, dostávat dobrou mzdu a cítit se jako člověk se statusem.“⁵²

(«Якщо ви зібралися їхати в Італію працювати хатньою робітницею, моя порада – не варто. Зараз не ті часи. Зараз домробітниці потрібні і багатим українцям. Це не ті гроші, за якими потрібно вирушати за тридев'ять земель. Якщо все-таки є бажання переїхати в іншу країну, робіть це легально. В цьому випадку і більше можливостей влаштуватися на більш престижну роботу, отримувати хорошу зарплату і відчувати себе людиною зі статусом.»)

Paradoxem je, že tyto články často nedávají prostor pro vysvětlení příčin pracovní migrace ani pro diskuzi o problémech, které se v Ukrajině dějí a nutí ženy hledat příjmy v zahraničí. Migrace žen byla a stále je motivována různými faktory, jako jsou nízké platy, nedostatečné sociální podmínky, násilí, nešťastná manželství atd [Kofmanová 2000: 21].

Ženy se rozhodují odcházet za prací do jiných zemí, často však musí přijmout nelegální zaměstnání, protože legální možnosti jsou omezené. Podle Mezinárodní organizace práce⁵³ toto rozhodnutí může mít vážné důsledky pro jejich migrační status, přístup k právům a ochraně, a také je činí zranitelnými vůči vykořisťování a zneužívání. Deník BlitzInfo⁵⁴ píše o obrovském množství nelegálních pracovníků v Polsku, kteří se tam nacházejí krátkodobě, pracují vyčerpávajícím způsobem a často se setkávají s porušováním svých práv:

⁵¹ https://zakarpattia.net/2017/11/01/dity-chy-hroshi-spovid-zarobitchanky-yaka-vtratyla-vse/amp/?utm_

⁵² <https://pershij.com.ua/istoriia-odniiei-zarobitchanky-zhinka-iz-zakarpattia-rozpovila-iak-pratsiuetsia-zakordonom/>

⁵³ “Women and men migrant workers: Moving towards equal rights and opportunities.” International Labor Organization. Dostupné z:

https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@gender/documents/publication/wcms_101118.pdf
Accessed 28 May 2023.

⁵⁴ <https://www.blitz.if.ua/news/dolya-ukrainok-v-italii-istoriya-zarobitchanky-z-ivano-frankivschyny.html>

„Muži jedou pracovat na stavbu, ženy na sezónní farmářské práce a do oblasti služeb. Mezi Ukrajinci, kteří pracují v Polsku, se můžete setkat s manažery, učiteli, dokonce i lékaři, ale většina zarobitčů stále vykonává nekvalifikovanou a fyzickou práci, ženy často pracují jako hospodyně. A stálo by za to se s těmito lidmi solidarizovat a požadovat zvýšení platů místo zvýšení tarifů na bydlení a služby.“

(«Чоловіки їдуть на будівництво, жінки – на сезонні фермерські роботи і у сферу обслуговування. Серед працюючих у Польщі українців можна зустріти і менеджерів, викладачів, навіть лікарів, проте більшість заробітчан все ж виконують низькокваліфіковану та фізичну працю, жінки часто працюють хатніми робітницями. А варто було б солідаризуватися з цими людьми й вимагати підвищення зарплат замість підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги».)

Média také upozorňují na problém sexuálního obtěžování a fyzického násilí ukrajinských migrantek v zahraničí⁵⁵:

"Jeden Ital ji (Ukrajinku) zaměstnal a představte si, že se žena jednou za čas probudila, nebo lépe řečeno, spíše přicházela k vědomí svázaná na posteli. Jak se později ukázalo, dával jí uspávací prášky a dělal s ní cokoli chtěl. Byl to zvrhlík. Když si uvědomila, že se jí dějí divné věci a požádala nás o pomoc, vážila už 28 kg ze 60, tak hodně zhubla. S námi se dostala do kontaktu díky jeptiškám. Další kamarádka vypráví, jak ji po večerech bil zaměstnavatel a trhal vlasy z hlavy, vyzvednout ji pomohla až policie. Ach, kolik toho lze říci, každá žena má svůj vlastní příběh."

(«Один італієць узяв її на роботу, і, уявіть собі, час від часу жінка прокидалася, а чи правильніше кажучи, приходила до свідомості, зв'язаною в ліжку. Як пізніше з'ясувалося, він колов її снодійним і робив все, що хотів. Збоченець, інакше не скажеш. Коли вона зрозуміла, що з нею відбуваються дивні речі і звернулася до нас за допомогою, то уже важила 28 кг із шістдесяти, так схудла. Сконтактуватися з нами їй тоді допомогли монахині. Інша подруга розповідає, як її вечорами бив роботодавець, так що аж волосся жменями виривав з голови, забрати її допомогла уже поліція. Ах, скільки всього можна порозказувати, тут кожна жінка має свою історію.»)

Po provedení obsahové analýzy se ukazuje, že ukrajinská média ve svých článkách kladou důraz na řadu problémů souvisejících s pracovní migrací. Mezi tyto problémy patří nízké platy, nestabilní pracovní podmínky, vykořisťování, nedostatek sociálního

⁵⁵ <https://www.gazetaukrainska.com/zarobitchanky-pravdy-pro-svoie-zhyttia-ne-rozpovidaiut/>

zabezpečení a omezený přístup k právní ochraně pro ukrajinské ženy pracující v zahraničí. Tato zjištění naznačují, že migrace žen z Ukrajiny do zahraničí je spojena s řadou rizik a nejistot, které ovlivňují jejich sociální a ekonomickou situaci. Podle Mezinárodní organizace práce⁵⁶ jsou případy násilí, zneužívání a vykořisťování migrantek méně známé, protože se vyskytují v méně viditelných situacích na pracovním trhu, jakým je například domácí sektor. Je proto důležité, že ukrajinská média se snaží tento problém více zviditelnit.

⁵⁶ „Women migrant workers: seizing opportunities, upholding rights.“ Interntional Migration Organization. Dostupné z: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_098491/lang--en/index.htm Accessed 10 May 2023.

Závěr

Na základě provedené obsahové analýzy mediálního obrazu ukrajinských migrantek v nájemné práci v domácnosti lze vyvodit několik závěrů. Klíčové výzkumné otázky mi pomohly analyzovat, jak média konstruují obraz migrantek, jak reflektují pracovní migrace ukrajinských žen do zahraničí, povahu jejich práce v migraci, motivaci pro volbu této práce a vliv takové práce v zahraničí na životy těchto žen, jejich rodiny a dětí.

Hlavním důvodem, proč tyto ženy musely odejít do zahraničí hledat si práci, byla ekonomická situace v jejich domovské zemi. Nízké mzdy a nejisté pracovní podmínky je přiměly hledat lepší možnosti v zahraničí. Avšak média často opomíjejí příčiny migrace a nedávají dostatečný prostor k diskuzi o problémech, které tyto ženy na Ukrajině zažívají.

Práce v zahraničí měla významný vliv na život pracovníků, jejich rodinu a děti. S konceptem transnacionálního mateřství je spojeno genderové vinění žen v médiích. Ukrajinky byly popisovány jako špatné matky, které opouštějí své děti kvůli hledání příjmů v zahraničí. Moje analýza ukazuje, že v analyzovaných článcích je přítomný genderově nacionalizovaný diskurz. Tento diskurz zdůrazňuje tradiční genderové role a předpokládá, že ženy jsou odpovědné za péči o domácnost a rodinu.

I přestože je práce v domácnosti stále stigmatizována, ukrajinská media zdůrazňují důležitost a náročnost práce ukrajinských pracovníků v domácnosti. Navzdory stereotypům, které je zobrazují jako ženy vykonávající jednoduchou práci za snadné peníze, byla v médiích zdůrazněna skutečnost, že práce v domácnosti je důležitá pro fungování rodin a že ukrajinské ženy čelí různým výzvám a obtížím v této profesi.

Zvýšení povědomí o nájemné práci v domácnosti a uznání důležitosti této profese může přispět k lepšímu postavení pracovníků v této oblasti. Analýza ukázala, že i přes převažující negativní aspekty v mediálním zobrazení ukrajinských migrantek v nájemné práci v domácnosti, se v některých případech objevují články, které jim poskytují prostor pro vyjádření a vysvětlení své situace. Tyto části článků mohou být považovány za projevy aktivní role akterek, které se snaží překonat stereotypy a vyvracet negativní obrazy.

V rámci mé práce byl také použit genderový pohled, který umožnil zkoumat, jak mediální obraz ovlivňuje vnímání a postavení žen v nájemné práci v domácnosti. Ukázalo se, že často dochází ke genderově založenému zkreslování obrazu ukrajinských migrantek. Nicméně, v některých případech bylo možné identifikovat ženy jako aktivní aktérky, které se snaží překonat stereotypy a bojovat za svá práva.

Celkově lze tedy konstatovat, že mediální obraz ukrajinských migrantek v nájemné práci v domácnosti je často zkreslený a je ovlivněn různými faktory, jako je stigmatizace manuální práce, kterou oni vykonávají, genderové stereotypy a nedostatek porozumění příčinám a problémům spojeným s pracovní migrací. Lze také říci, že mediální obraz ukrajinských migrantek je komplexní a proměnlivý. Závisí na konkrétních médiích a jejich přístupu k tématu. Média by měla poskytnout prostor pro diskusi o problémech migrantek ve společnosti. Média by měla reflektovat skutečnosti spojené s pracovní migrací ukrajinských migrantek, jako je ekonomická situace v Ukrajině, která vede tyto ženy k hledání práce v zahraničí, nízké mzdy a nejisté pracovní podmínky, se kterými se často potýkají, a sociální, ekonomické a právní problémy, jimž čelí. Je důležité, aby média tato fakta reflektovala a přispívala k spravedlivému zacházení s těmito pracovníci.

Je však možné identifikovat určité prvky, které ukazují, že média jim dávají hlas a umožňují jim být aktivními aktérkami ve veřejném diskurzu. Jedním z prvků je představení reálných životních zkušeností migrantek. Média se zaměřují na představení skutečností a výzev, kterým tyto pracovnice čelí. Tímto způsobem se snaží poskytnout komplexnější a autentický pohled na jejich životy.: Média také zvyšuje povědomí o důležitosti práce v domácnosti, tím se snaží vyvrátit stereotypy a podtrhnout význam této profese. Ukrajinská média poskytují migrantkám prostor k vyjadřování jejich názorů, zkušeností a pocitů ohledně pracovní migrace. To umožňuje, aby se jejich hlas stal součástí veřejného diskurzu a mohly se aktivně podílet na debatě o tématu.

Použitá literatura a elektronické zdroje

Adamsová, Zoe. "Invisible labour: legal dimensions of invisibilization." *J Law Soc*, 49, 2022, pp. 385–405.

Andersonová, Bridget. "Understanding the Nature and Impact of Domestic Work in the UK." *Joseph Rowntree Foundation*, 2013, Dostupné z: www.jrf.org.uk/report/understanding-nature-and-impact-domestic-work-uk.

Aoyagi, Chie. Munro, Alistair. "Guilt, Gender, and Work-Life Balance in Japan: A Choice Experiment." *IMF Working Papers*, 2019.

Brabeck, Kalina, Lykes, Brinton, Hunter, Cristina. „The psychosocial impact of detention and deportation on U.S. Migrant children and families.“ *American Journal of Orthopsychiatry*, 84(5), 2014, pp. 496–505.

Burton, Graeme, Jiráček, Jan. *Úvod Do Studia Medií*. Barrister & Principal, 2003.

Cervantesová, Andrea. "Transnational Motherhood." *Encyclopedia Of Family Studies*, 2016, pp. 1-6.

Cross-border healthcare in the EU under social security coordination. European Commission. 2020. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/>

Cross-border healthcare in the EU under social security coordination. European Commission. 2020. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/>

Divišková, Jaroslava. "Mediální obraz Romů versus Roma Rising." Diplomová práce, Univerzita Karlova. Fakulta humanitních studií, 2006.

Drachevová, Iulii. "The notion of media image and its study in linguistic and non-linguistic aspects." *Bulletin of Cherepovets State University*, 2(89), 2019, pp. 134-146.

Dvořáková, Ilona. „Obsahová analýza/ formální obsahová analýza/ kvantitativní obsahová analýza.“ *Antropowebzin*, 2, 2010, pp. 95-100.

Eaglyová Alice. *Sex Differences in Social Behavior: A Social-Role Interpretation*. New York, NY: Psychology Press. 1987.

Eaglyová, Alice, Woodová, Wendy, Diekmanová, Amanda. "Social role theory of sex differences and similarities: A current appraisal." In T. Eckes & H. M. Trautner (Eds.), *The developmental social psychology of gender*, 2000, pp. 123–174.

Ehrenreich, Barbara, Hochschild, Arlie. *Global Woman: Nannies, Maids, and Sex Workers in the New Economy*. Metropolitan Books, 2002.

Ezzeddine, Petra. "Motherhood at distance. Transnational motherhood of Ukrainian migrants in the Czech Republic." *Gender a výzkum / Gender and Research*, 13(1), 2012, pp. 24-32.

Ezzeddine, Petra, a kol. "Migrantky A Nájemná Práce V Domácnosti V České republice." *Sdružení pro integraci a migraci*, 2014.

Folbrová, Nancy. "The unproductive housewife: Her evolution in nineteenth-century economic thought." *Signs*, 16(3), 1991, pp. 463-484.

Follová, Klára. „Genderová stereotypizace v sitcomu Comeback.“ Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta Sociálních Věd. 2011.

García-Ael, Cristina, Cuadrado, Isabel, Molero, Fernando. „The Effects of Occupational Status and Sex-Typed Jobs on the Evaluation of Men and Women.“ *Frontiers in Psychology*, 9, 2018. Dostupné z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6052118/>

Goffman, Erving. *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. New York: Simon & Schuster, Inc.1986

Gottschalk, L. A., Stein, M. K, Shapiro, D.H. "The application of computerized content analysis in a psychiatric outpatient clinic." *Journal of Clinical Psychology*, 53(5), 1997, pp. 427-442.

Grieco, Elizabeth, Boyd, Monica. "Women and migration: incorporating gender into international migration theory." *Center for the Study of Population*, Florida State University, 1998.

Grossman, Allyson. "Women in Domestic Work: Yesterday and Today." *Monthly Labor Review*, 103(8), 1980, pp. 17–21. Accessed 10 May 2023.

HALL, Stuart. "Encoding and Decoding in the Television Discourse [originally 1973; republished 2007]". *Essential Essays*, 1, 2020, 257-276. Dostupné z: doi:10.1515/9781478002413-014

Hondagneu-Sotelová, Pierrette. "Regulating the Unregulated? Domestic Workers' Social Networks." *Social Problems*, 41(1), 1994, pp. 50–64. Accessed 15 May 2023.

- Hondagneu-Sotelová, Pierrette. "Feminism and Migration." *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 571(1), 2000, pp. 107–120.
- Hondagneu-Sotelová, Pierrette. *Gendered transitions: Mexican experiences of immigration*. University of California Press. 1994.
- Hradečná, Pavla, Ezzeddine, Petra. *Mladé staré migrantky*. 2015. Dostupné z: <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/mlade-stare-migrantky>
- Janowitz, Morris. "Harold D. Lasswell's Contribution to Content Analysis." *The Public Opinion Quarterly*, 32(4), 1968, pp. 646–53. Accessed 9 Mar. 2023.
- Jiráček, Jan, Köpplová, Barbora. *Média a společnost: stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. Portál, Praha, 2003.
- Karpachová, Nina. "Stav dodržování a ochrany práv občanů Ukrajiny v zahraničí: zvláštní zpráva zmocněnce Nejvyšší rady Ukrajiny pro lidská práva." *Intertechnologie*, 2003.
- King, Russel, Thomson, Mark, Fielding, Tony, Warnes, Tony. "Gender, Age and Generations. State of the art report Cluster C8. SCMR." *Sussex Centre for Migration and Population Studies*, University of Sussex, 2004.
- Klimentová, Monika. "Úvod k přínosu feministických přístupů ke studiu migrace." Fórum 50 %, 30.01.2007. Dostupné z: <https://padesatprocent.cz/cz/monika-klimentova-gender-a-migrace>
- Kochetkovová, Yulia. "Transnacionální migrace: koncept, vývojové podmínky a důsledky." *Geografický věstník*, 2 (25), 2013, pp. 24-28.
- Kofmanová, Eleonore; et al. *Gender and international migration in Europe: employment, welfare, and politics*. London: Routledge, 2000.
- Koza, Julia. "The "Missing Males" and Other Gender Issues in Music Education: Evidence from the Music Supervisors' Journal, 1914-1924." *Journal of Research in Music Education*, 41, 1993, pp. 212 - 232.
- Lee, Jean. Hoon, Hwee, „Rhetorical vision of men and women managers in Singapore." *Human Relations*, 46 (4), 1993, pp. 527-542.

Libanovová, Ella. "Vnější pracovní migrace Ukrajinců: rozsah, příčiny, důsledky." *Demografie a sociální ekonomie*, 2, 2018, pp. 11-26. Dostupné z: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2018_2_3.

Libanovová, Ella, Pozniak, Oleksii. "External labor migration from Ukraine: the impact of COVID-19." *Demography and Social Economy*, 4 (42), 2020, pp. 25-40

Mummertová, Gail. "Transnational Parenting in Mexican Migrant Communities: Redefining Fatherhood, Motherhood and Caregiving". *The Mexican International Family Strengths Conference*, 2005.

Nagel, Joane. "Masculinity and nationalism: gender and sexuality in the making of nations." *Ethnic and Racial Studies*, 21(2), 1998, pp. 242–269.

Ngaiová, Rachel, Petrongolová, Barbara. "Gender Gaps and the Rise of the Service Economy." *Journal of Economic Perspectives*, 31 (4), 2017, pp. 225-246.

Novotná, Hedvika, Špaček, Ondřej, Šťovíčková Jantulová, Magdalena. *Metody Výzkumu ve Společenských Vědách*. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2020.

Parreñasová, Rhacel. *Servants of Globalization: Migration and Domestic Work, Second Edition*. Stanford University Press, 2015.

Pashynyanová, Izabella. „Obsahová analýza jako metoda výzkumu: ctnosti a omezení." *Vědecké periodikum: problémy a řešení*, 3, 2012, pp. 13-18.

Perreirová, Krista, Ornelasová, India. "The physical and psychological well-being of immigrant children." *The Future of children*, 21(1), 2011, pp. 195-218.

Poletaev, Dmitriy. "Ženy-migranti ze zahraničních zemí v Rusku." *Věstník Eurasie*, 1, 2005, pp. 18-31.

Průměrná mzda na Ukrajině v eurech. Ministerstvo financí. Dostupné z: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/eur/>

Průměrná mzda na Ukrajině v eurech. Ministerstvo financí. Dostupné z: <https://index.minfin.com.ua/labour/salary/average/2021/>

Renzetti, Claire, Curran, Daniel. *Ženy, Muži A Společnost*. Karolinum, 2003.

Report on the State of Health in the EU. *European Commission*. 2020 Dostupné z: https://ec.europa.eu/health/state_of_health/docs/2020_report_en.pdf

Sassen, Saskia. "Women's Burden: Counter-geographies of globalization and the feminization of survival." *Journal of International Affairs*. 53(2), 2000, pp. 503–524.

Scheper-Hughesová, Nancy. *Death Without Weeping: The Violence of Everyday Life in Brazil*. University of California Press, 1993.

Scheper-Hughesová, Nancy. *Global Woman: Nannies, Maids, and Sex Workers in the New Economy*. Metropolitan Books, 2002.

Slany, Krystyna „Migracje kobiet w Europie Środkowo-Wschodniej po 1989 roku.“ In Siwiak, A. (ed.), *Od społeczeństwa industrialnego do społeczeństwa informacyjnego*. Kraków. 2007.

Souralová, Adéla. "The Feminist Reflection of Migration: Care Workers, Nurses and Globalised Migration." *Gender a výzkum / Gender and Research*, 11(1), 2010, pp. 41-48.

Stick, Max, Hou, Feng, Kaidaová, Lisa. „Self-reported loneliness among recent immigrants, long-term immigrants, and Canadian-born individuals.” *Economic and Social Reports the Minister responsible for Statistics Canada*, 2021.

Strauss, Anselm, Corbinová, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999.

Szczepaniková, Alice. "Migration as Gendered and Gendering Process: A Brief Overview of the State of Art and a Suggestion for Future Directions in Migration Research." 2006. Dostupné z: <https://migrationonline.cz/en/e-library/migration-as-gendered-and-gendering-process-a-brief-overview-of-the-state-of-art-and-a-suggestion-for-future-directions-in>

Tolstokorová, Alisa. "Máma myje rám v Římě": genderové aspekty nadnárodního rodičovství na Ukrajině " *Journal of Social Policy Research*, 10(3), 2012, pp. 393-408.

Tolstokorová, Alisa. "Sociální problémy pracovní migrace na Ukrajině: věková a genderová dimenze." *Sociodynamika*, 2, 2012, pp. 64–87. Dostupné z: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=233

Tolstokorová, Alisa. "Ukrajinská transnacionální rodina jako modernizovaný model rodinných vztahů: všelék, jed nebo placebo?" *Sociologický časopis*, 2, 2013, pp. 43-64.

Tolstokorová, Alisa. "Ukrajinské "zlaté rybky": strategie odporu proti nerovnosti a dominanci ve vztazích migrantek-hospodyněk a jejich zaměstnavatelů " *Interakce. Rozhovor. Výklad*, 11, 2016, pp. 44-60.

University of Cambridge. "Migration and families: Communicating across borders." 2019. Dostupné z: <https://www.compas.ox.ac.uk/2019/migration-and-families-communicating-across-borders/>. Accessed 10.04.2023

Vavrečková, Jana, Natálie Hantak. "Pracovní zkušenosti českých kvalifikovaných pracovních sil z pobytu v zahraničí (zejména státech EU) a jejich postoje k návratu do ČR." *Katalog.Vupsv.Cz*, 2008. Dostupné z: katalog.vupsv.cz/Fulltext/vz_283.pdf.

Vertovec, Steven. "Super-diversity and its implications." *Ethnic and Racial Studies*, 30(6), 2007, pp. 1024-1054.

"Women and migration: vulnerability in the face of abuse and discrimination." Solidar, Published 08.03.2019. Dostupné z: <https://www.solidar.org/en/news/women-and-migration-vulnerability-in-the-face-of-abuse-and-discrimination>

Yabiku, Scott, Glick, Jennifer. "The costs of caring: gendered experiences of migrant women's transnational family work." *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 46(11), 2020, pp. 2271-2290.

Yeleyková, Irina. "The specificity of economic migration of the population in Ukraine." *Social Inequalities and Economic Growth*, 11, 2007, pp. 401-410.

Mediální vzorky

<https://korupciya.com/ya-zalishala-yih-shhe-takimi-ditmi-zastala-doroslimi-y-chuzhimi-meni-lyudmi-istoriya-zarobitchanki-sprichinila-burhlivu-diskusiyu/amp/>

<https://zakarpatpost.net/2017/11/01/dity-chy-hroshi-spovid-zarobitchanky-yaka-vtratyla-vse/amp/>

<https://www.0352.ua/news/2828406/zlamani-doli-vtraceni-bez-smerti-diti-spovid-zarobitcanki-z-ternopilsini>

<https://rian.com.ua/story/20171207/1030165950/zhyzn-ispoved-ukrainka-zarobitchanka-Italy.html>

<https://www.pravda.com.ua/articles/2008/02/18/3376152>

https://zn.ua/ukr/SOCIUM/ne_treba_yihati_daleko,_za_vami_plachut_diti_listi_ditey_migrantiv__pro_sebe_i_ukrayinu.html

<https://zn.ua/ukr/WORLD/ukrajinski-zarobitchanki-v-polshchi-zajmajut-najnizhchi-shchabli-suspilnoji-drabini-popri-svoju-osvitu-bo-voni-zhinki-ta-inozemki-gazeta-wyborcza.html>

<https://pershij.com.ua/istoriia-odniiei-zarobitchanky-zhinka-iz-zakarpattia-rozpovila-iak-pratsiuetsia-za-kordonom/>

<https://www.gazetaukrainska.com/українська-італія/думка-читачів/працювала-доглядальницею-писала-вір>

<https://versii.if.ua/novunu/v-italiyi-zavzhdi-chuzhi-vdoma-vzhe-ne-stanemo-svoyimi-prikarpatski-zarobitchanki-podililisya-istoriyami-zhittya/>

<https://provse.te.ua/2015/04/rozpovid-zarobitchanky-z-italiji-pro-medovi-jevro/>

<https://mistovechirne.in.ua/yakyy-ce-nelegkyy-trud-doglyadaty-lyudey-na-shyli-lit>

<https://rian.com.ua/analytics/20171117/1029534399/sotsialnye-seti-shumiha-uchitelya-stat-sidelki-London.html>

<https://tsn.ua/ru/ukrayina/pochemu-zachem-i-kogda-obratno-uchitelnica-goda-otkrovenno-rasskazala-o-svoem-perezde-v-london-1041955.html>

<https://hromadske.ua/posts/hto-povertayetsya-a-hto-zalishayetsya-yak-na-zarobitchan-v-italiyi-vplivaye-situaciya-z-koronavirusom>

<https://news.obozrevatel.com/ukr/society/do-mene-chiplyavsya-12-richnij-hlopchik-istoriya-ukrainskoi-emigrantki-yaka-pratsyuvala-nyaneyu-u-nimechchini/amp.htm>

<https://hromadske.ua/posts/ukrainci-zarobitki-v-italii>

<http://life.ko.net.ua/?p=639>

<https://gre4ka.info/statti/60834-chao-italiie-shcho-chekaie-na-zarobitchan-iakykh-povernuv-v-ukrainu-koronavirus>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2570181-hto-reklamue-ukrainskih-zarobitcanok-u-polsi.html>

<https://www.blitz.if.ua/news/dolya-ukrainok-v-italii-istoriya-zarobitchanky-z-ivano-frankivschyny.html>

<https://www.radiosvoboda.org/a/946499.html>

<https://strana.today/articles/istorii/106357-v-londone-uchitelnitsa-hoda-violetta-makedon-poluchaet-v-10-raz-bolshe-chem-v-ukraine.html>

<https://zakarpatpost.net/2017/11/01/dity-chy-hroshi-spovid-zarobitchanky-yaka-vtratyla-vse/amp/?utm>

<https://www.volynpost.com/news/137388-deshevi-ukrainky-spliat-z-italijciamy-za-picudorozhchi--za-moreprodukty--zarobitchanka-z-volyni>

<https://tyzhden.ua/Society/58627>

https://zaholovok.com.ua/zhinki-i-zarobitchanstvo-ne-vid-bazhannya-vtekti-z-domu-vimushenii-krok?utm_source=pocket_reader

<http://www.krona.org.ua/shoden-zarobitchanki.htm>